

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI
AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI

<p>Abonamente: Pe un an: cor. 10. Pe 1/2 an: cor. 5. În străin.: cor. 12. Numărul 50 bani.</p>	<p>REDAȚIA: Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Alexandru Ni- colescu, Dr. Alexandru Rusu și Dr. Ioan Coltor.</p>	<p>Redacția și Admi- nistrația: »Cultura Creștină. Balázsfalva.</p>
--	--	---

Biserica română unită și autonomia catolică.

Ziarele ne aduc știrea, că în proxima sesiune parlamen-
tară ministrul de culte va prezentă camerei proiectul de lege
privitor la organizarea autonomiei catolice. Proiectul acesta
nu-l cunoaștem și prin urmare nu știm întru cât atinge inte-
resele bisericii noastre române unite. Credincioșii noștri însă
sunt cuprinși de-o anumită îngrijorare temându-se, că acesta
va cuprinde dispoziții contrare drepturilor și privilegiilor isto-
rice, câștigate după lupte grele, ale bisericii noastre. Orice
dispoziții va cuprinde el și orice tendințe vor urmări repre-
zentanții catolicismului maghiar, atitudinea noastră este limpede.
Biserica română unită este autonomă și independentă, neatâr-
nând dela nici o autoritate pe lume, decât dela aceea a pon-
tificelui roman. Ea nu este subordinată ci coordonată celei
maghiare și prin urmare pe cum nu avem noi dreptul a ne
amestecă în nici o afacere a acelei biserici, tot astfel nu au
nici reprezentanții ei dreptul de a-se amestecă și dispune în
nici o afacere de-a bisericii noastre. Organizarea autonomiei
catolice nu poate schimba situația aceasta de drept a bisericii
române unite, pentrucă rostul acelei organizări nu poate fi și
nu-i iertat să fie călcarea în picioare a canoanelor, a legilor
fundamentale și a tradițiilor mari bisericești, ci apărarea și
sprijinirea lor.

Legătura dintre bisericile catolice de rit latin și cele de
rit grecesc este fixată în marele conciliu dela Florența din
1439, care a lăsat neatrinse instituțiile particulare, drepturile

și privilegiile acestora, cerând numai primirea celor patru puncte dogmatice cunoscute. Conform hotărârilor aceluși conciliu, clerul și credincioșii unui rit n'au dreptul de a-se amesteca în afacerile bisericești ale credincioșilor aparținători altui rit și prin urmare nici clerul și credincioșii de rit latin din Ungaria nu au dreptul de a-se amesteca în afacerile bisericii noastre. Astfel orice încercare a lor de-a deprinde vre-o ingerință în chestiunile noastre contrazice unei legi fundamentale bisericești. Dispozițiile conciliului florentin au fost confirmate mai târziu și de papa Leo X prin bulla sa „*Accepimus nuper*“ din 16 Maiu 1521, în care cetim următoarele: ...*episcopus latinorum de personis ecclesiasticis et saecularibus graecis ac de jurisdictione episcopi graeci vel aliis quibuscumque ad episcopum graecum quomodolibet spectantibus, nullatenus se intromittere praesumat, sed episcopus latinus latinorum, episcopus graecus graecorum dumtaxat curam et regimen habeant et exercent*¹⁾). Impotriva acelor, cari ar îndrăzni să nesocotească porunca aceasta, Leo X stabilește una din cele mai mari pedepse bisericești: pentru arhieriei „*suspensio a divinis*“, iar pentru clericilor inferiori *pierderea pentru totdeauna a beneficiilor și excommunicatio latae sententiae*. Bulla aceasta a fost aprobată și de papa Clemente VII în 26 Martie 1526. Va se zică latinii să-și vadă de trebile lor latine, iar grecii de trebile lor grecești. Acesta a fost și este punctul de vedere al Romei cu privire la raporturile dintre credincioșii de rit latin și cei de rit grecesc.

Afară de drepturile și privilegiile întemeiate pe ordinațiunile acestea de un caracter general, biserica noastră românească unită își are drepturile și privilegiile sale garantate prin legi și dispozițiuni speciale. Caracterul independent și autonom al ei este exprimat într'o formă absolut evidentă în bulla papală „*Ecclesiam Christi*“ din 1853, prin care a fost înființată provincia mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș. Bulla aceasta spune limpede, că provincia noastră bisericească este scoasă pentru toate timpurile de sub jurisdicțiunea oricărei

¹⁾ „Episcopul latinilor să nu îndrăznească nici într'un chip a se amesteca în afaceri personale bisericești și profane aparținătoare iurisdicției episcopului grecesc ori în alte afaceri de orice natură, cari în oarecare formă privesc pe episcopul grecesc, ci episcopul latin să poarte grijă și să deprindă iurisdicție asupra celor latini, iar cel grecesc asupra celor greci“.

puteri bisericești și e supusă direct Scaunului apostolic al Romei. Prin art. de lege XXXIX—1868 provincia noastră metropolitană, în forma, în care a fost întemeiată prin bulla amintită, — deci independentă și autonomă — a fost recunoscută și de puterea civilă a statului și în acelaș an prin art. de lege XLIII — o lege fundamentală a Ungariei! — se declară (§ 14) că „toate legile Transilvaniei, cari garantează, pe teritoriul ardelean și în părțile numite ungurene, libertatea religioasă și autonomia confesiunilor recepte, a bisericilor și autorităților bisericești, pe cum și egalitatea lor în drepturi și raporturile lor între sine respective sfera lor de activitate, se susțin nevătămate și se extind și la biserica greco-catolică, armeno-catolică și greco-orientală“. Autonomia și independența provinciei noastre mitropolitane este apoi precizată până în cele mai mici amănunte și într'o formă, care exclude orice îndoială și discuție, în conciliul nostru provincial din 1872 și cu deosebire în cel din 1900. Conciliul provincial din 1872 (T. II. c. 3) a declarat „provincia gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș de autonomă și independentă dela jurisdicția oricărei alte provincii bisericești, atârând ea singur și imediat dela sf. Scaun apostolic al Romei“. Iar sinodul provincial din 1900, după ce reînnoiește declarația reprodușă a conciliului din 1872, stabilește (T. II. c. 1. §. 3—4) din cuvânt în cuvânt următoarele: „Cu excepțiunea Scaunului apostolic și a Legașilor lui, nici o altă autoritate bisericească, afară de aceea a provinciei noastre bisericești, nu este îndreptățită a deprinde vre-o putere, iurisdicțiune ori ingerință asupra așezămintelor provinciei noastre mitropolitane, cum ar fi gimnaziile, preparandiile, școlile populare, azilele și alte institute de creștere și instrucție“ apoi „nu este permis, ca fondurile și fundațiile diecezane sau provinciale din provincia metropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș să fie controlate, supravegiate, ținute în evidență și administrate de o altă autoritate eclesiastică afară de aceea a provinciei bisericești amintite“.

Decisiunile acestor două concilii provinciale au fost aprobate de autoritatea supremă bisericească, de pontificele roman, și astfel au fost ridicate la valoare de drept și de aceea noi nu ne putem abate dela ele, nu putem primi nici un fel de dispoziție contrară acestor decisiuni, cari obligă pe toți credincioșii bisericii noastre fără nici o deosebire. A ne abate dela ele însemnează a călca în picioare legile pozitive sanc-

ționate de capul suprem al bisericii și intrate în conștiința publică a credincioșilor noștri. N'o putem face aceasta de dragul nici unui avantajiu sau favor lumesc și nici de frica asupririlor sau persecuțiilor. Sinodul electoral al arhidiecezei noastre gr.-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș din 1868, a cerut sus și tare, că „oricine va fi destinat de Spiritul sfânt a ocupa scaunul mitropoliei Albei-Iulie sau unul din scaunele episcoposti greco-catolice... nu va cedă a se mai știrbi din drepturile bisericii noastre nici o iotă, prin nici o putere lumească sau eclesiastică, ci mai vârtos va fi totdeauna gata a trage și a suferi ca Sava sau a merge pe urmele lui Klein sau Maior, decât a-și vedea biserica batjocorită și umilită“. Acesta este și punctul de vedere al credincioșilor noștri exprimat în forma cea mai limpede și mai hotărâtă în cele două mari adunări ținute una în 1871 la Alba-Iulia, iar cealaltă în 1897 la Cluj.

Prin urmare atitudinea, care ni-se impune, singura atitudine corectă și legală și în conformitate cu interesele superioare ale bisericii noastre este următoarea: Noi nu putem fi încorporați *sub nici o condiție* în organismul autonomiei catolicilor Unguri, pentru că încorporarea aceasta ar însemna zdrobirea și călcarea în picioare a independenței și autonomiei provinciei noastre mitropolitane, care exclude orice amestec al oricui — afară de al pontificelui roman — în orice afacere internă de-a bisericii noastre, deci și amestecul organelor autonomiei bisericii catolice maghiare. Toate afacerile interne privitoare la persoanele, la averile și fundațiile, la instituțiile școlastice și culturale ale bisericii noastre pot fi discutate și rezolvite exclusiv numai de factorii competenți ai ei, fără nici un amestec sau influință străină. Latinii își au biserica lor, noi ne avem pe a noastră; ei organizeze-și pe a lor, noi ne organizăm pe a noastră. Având deci două biserici independente una de alta, nu subordonate ci coordonate una alteia, e firesc să avem și două organisme autonome asemenea independente unul de altul: noi pe al nostru și ei pe al lor. Organismul lor autonom nu va avea, pentru că nu poate avea nici un amestec și nici o influință asupra organismului autonom al nostru și nici al nostru nu va avea și nu va putea avea nici un amestec și nici o influință asupra organismului autonom al lor. Afacerile comune, cum sunt cele ale fondului de congruă și ale fondului religionar, le vor discuta și re-

zolvî reprezentanții autonomiei noastre cu reprezentanții autonomiei lor.

Acesta este punctul nostru de vedere în chestia aceasta de o extremă importanță pentru viitorul bisericii noastre, punct de vedere întemeiat pe legile pozitive bisericesti și civile și suntem adânc convinși, că numai acesta corespunde intereselor mari ale bisericii și poporului nostru și intereselor patriei. Organizarea autonomiei oatoice trebuie să fie o operă dătătoare de viață, iar nu una în stare a produce nemulțumiri și lupte între cetățenii aceleiaș patrii.

Avem convingerea firmă, că acesta este — căci *nu poate* fi altul — și punctul de vedere al arhierilor noștri, dintre cari doi au avut o parte însemnată în stabilirea principiilor expuse mai sus și că dâșii au făcut și vor face tot posibilul, angajând la muncă și luptă toate forțele active și toate talentele de valoare ale bisericii noastre, pentru a-l duce la isbândă și pentru a impune tuturor respectul cuvenit față de drepturile și privilegiile provinciei noastre mitropolitane. În lupta aceasta vor fi sprijiniți de întregul cler și popor credincios.

Sus dar inimile! REDACȚIA.

La răspântie.

Suntem încă în plin războiu mondial. Sângele curge în valuri mari, bogate; zările sunt roșii de flacările orașelor aprinse, iar munții se cutremură de bubuitul tunurilor. Dela un capăt al lumii la celalalt e numai plâns și jale. De trei ani de zile! Un timp grozav de lung. Parecă am și uitat ce a fost și cum a fost înainte și ziua de mâine ne preocupă mai mult decât mizeriile și suferințele de azi. Simțim că ziua aceasta nu va fi, nu poate fi, ca cea de ieri, că nu va fi continuarea celei de ieri. Acești trei ani de cumplit măcel formează un salt uriaș în dezvoltarea omenimii. Căci nu s'au prăbușit numai orașe vechi și vechi opere de artă, ci mai ales s'au prăbușit și se prăbușesc concepții vechi, ideologii vechi și credințe vechi. O nouă viață va răsări pe ruinele celei apuse. Oamenii vor avea altă mentalitate, vor fi călăuziți de alte idei, vor avea alte convingeri și mai ales, vor avea alt psihic. Schimbările acestea preocupă în cea mai mare măsură pe toți, cari își dau seamă de importanța lor și cu deosebire pe aceia, cari sunt

chienați să fie îndrumătorii și conducătorii masselor. Revistele mari străine publică de luni de zile anchete în chestia aceasta, cei mai mari cugetători își expun părerile privitor la ea; zilnic apare carte după carte discutând din toate punctele de vedere noua epocă de cultură și de viață, care va urma cu necesitate logică din învălmășagul chaotic de azi. Și o discută mai ales reprezentanții bisericii. Biserica fiind, în primul rând, împărăția sufletelor și fiind misiunea ei principală călăuzirea sufletească a omului schimbat, face eforturi uriașe pentru a înțelege și a pătrunde schimbările mari, prin cari trec credincioșii ei și a-se putea astfel pregăti din bună vreme pentru munca grea a zilei de mâine. Biserica nu voiește să o găsească nepregătită transformarea aceasta, ci ține seamă de toate eventualitățile stând gata, înarmată pentru orice luptă.

Schimbările acestea, pe cari le va aduce războiul mondial, ne privesc în cea mai mare măsură și pe noi. Oricum se vor alcătui lucrurile, biserica noastră va avea să poarte cele mai grele lupte atât interne cât și externe. Ziua de mâine va fi cea mai critică din întreg trecutul ei de două sute de ani. Biserica unită este ajunsă la răspântie și dela direcția pe care va porni și dela calea pe care va merge atârnă întregul ei viitor.

Cea dintâiu întrebare care ni-se impune și care trebuie să ne preocupe pe toți cari ne interesăm de soarta și de viitorul ei este: *suntem noi pregătiți sufletește, dispunem noi în măsură suficientă de elementele, cari determină succesul unei lupte? Avem noi organizația, solidaritatea și avântul necesar pentru a putea rezista neclintiți tuturor încercărilor, cari vor veni din orice parte, spre a ne sparge rândurile?* Răspunsul este, pentru oricine cunoaște viața noastră bisericească și a urmărit cu atenție manifestările ei din ultimele decenii, indiscutabil: *biserica unită nu a fost niciodată într-o stare mai precară, decât tocmai în vremile acestea de cumplite prefaceri.* A fost mai săracă în fundații, mai săracă în formele și pompa externă dar pare-că niciodată n'a fost stăpânită de o apatie atât de mare ca cea de azi. Și niciodată nu s'a văzut în ea atâta nemulțumire, niciodată nu au fost oamenii atât de adânc disgustați și atât de fără avânt ca azi. Marile tradiții culturale, ambiția pe care o aveau înaintașii de a-se vede în fruntea vieții naționale a neamului, dragostea fanatică de luptă și de muncă a fost părăsită. Locul idealismului l-a luat plictiseala, scepticismul și oboseala de azi.

Ce am făcut noi în acești trei ani din urmă și ce facem azi, în ceasul al unsprezecelea, ca să nu ne afile nepregătiți marea epocă de luptă și de muncă ce va veni? Ce am făcut și ce facem noi, cari suntem *acasă*, cari suntem la *vetrele noastre* și cari, prin urmare, avem și datorința și puțința de-a discuta pe îndelete, de-a stabili până în cele mai mici amănunte planul de muncă și de luptă viitoare? La întrebările acestea de o extremă importanță va trebui să răspundem odată în fața istoriei și în fața atotputernicului și dreptului Judecător, care ne-a trimis în lume, ca pe oi în mijlocul lupilor, și care ne-a pus păstori ai turmei răscumpărate cu Sângele Său...

Păr. Dr. Alexandru Rusu publicase în numărul trecut al acestei reviste un articol, expunând în liniiaminte generale, o serie de reforme potrivite a trezi la o nouă viață organismul bisericii române unite. Articolul păr. Rusu nu exhaustează chestiunea, de altfel destul de complicată, a vieții noastre bisericesti, lucru, despre care a fost conștient și l-a accentuat autorul însuși, cerând cu insistență pornirea unei discuții temeinice în jurul ei. Pe noi, deocamdată, nu ne interesează ideile expuse cu atâta convingere de păr. Rusu, — asupra lor vom reveni altădată —, ci felul cum au fost primite în anumite cercuri bisericesti. Sunt între noi oameni, cu o situație destul de remarcabilă, cari cred, că momentul iscălirii tratatului de pace va însemna și momentul revenirii la viața întreruptă în vara anului 1914, oameni pentru cari acești trei ani cumpliți n'au produs alte schimbări decât scumpirea alimentelor și a tutunului. Numărul lor — har Domnului — nu e mare și de aceea e de prisos a ne ocupa de dânșii. Acestea sunt firile călăuzite de principiul de-a nu lua cunoștință de pragul de jos până nu se lovesc cu capul de cel de sus. Cu mult mai respectabil este numărul acelor, cari cred, că vremile acestea grele nu sunt potrivite pentru nici o reformă, cari cred, că toate trebuiesc lăsate până în vremile fericite, când se va sălășlui între noi binecuvântata pace. Amânarea aceasta a încercării de reformare pe orice teren a vieții noastre bisericesti e numită de păr. Rusu dezertare criminală dela împlinirea datorințelor. Caracterizarea este aspră și necruțătoare, dar de altă parte este foarte adevărată. Încheierea păcii va însemna pentru noi, pentru biserica noastră începutul războiului, începutul acelei mari epoce de luptă și de muncă, dela rezultatul căreia va atârna soarta acestei biserici. Cadrele

actuale, în care ne svârcolim, unii conștienți alții inconștienți, nu vor mai fi potrivite pentru a cuprinde viața nouă, formată în tranșee, în năduful fumului de praf de pușcă. Datorința noastră este deci, ca acum până nu e încă târziu, lăsând la o parte orice comoditate și orice alte considerații, să formăm cadrele noi, potrivite schimbărilor vremii și potrivite schimbărilor sufletești prin cari trec credincioșii noștri. După pace viața noastră bisericească va căpăta alt aspect, fiindcă membrii ei nu vor mai sămăna — în multe privințe — cu aceia pe cari i-am văzut mergând înainte cu trei ani cu flori în pălărie spre pustiul de foc și sânge al Galiției. Fiind deci ei sufletește alții, va trebui ca și felul nostru de păstorire să fie altul. Reformele, pe cari le urgitează păr. Rusu în articolul amintit privesc tocmai partea aceasta a organismului nostru bisericesc: *viața pastorală* luată în sensul larg al cuvântului. Nime dintre noi nu cere — pentru că nu putem cere — o schimbare a constituției bisericești, nime nu cere ceace nu se poate, dar cerem luarea măsurilor necesare pentru a asigura bisericii noastre triumful ideii grandioase pentru care a fost întemeiată și a cărei realizare este unica ei rațiune de-a fi și unicul ei rost în lume: *mântuirea credincioșilor*. Cerem stăruitor și vom cere mereu introducerea tuturor reformelor și inovațiilor, cari ni-se par necesare pentru realizarea acestui ideal și cerem introducerea lor *acum*, căci nu voim ca după încheierea păcii, când va trebui să începem munca și lupta, noi să fim siliți a studia și discuta „situația”. Pentru a putea lupta cu succes *atunci*, e de lipsă să ne câștigăm mijloacele *acum*. Dacă puterea civilă a statelor discută de pe acum epoca de tranșiție, ce va urma după pace, dacă se iau de pe acum toate măsurile necesare pentru asigurarea sorții materiale a invalizilor, a văduvelor și orfanilor, dacă se țin de pe acum anchete în toate statele pentru discutarea și fixarea mijloacelor necesare prin cari s'ar putea asigura mersul normal al lucrurilor de după pace și dacă se înființează pretutindeni ministerii de tranșiție, nu am comite noi cea mai criminală dezertare dela împlinirea datorințelor noastre, dacă călăuziți de lozinca absurdă și fatală „după pace!” am stă cu mâinile în sân și referindu-ne la vremile grele prin cari trecem, în realitate însă din comoditate și din lipsă de înțelegere a vremilor, nu ne-am pregăti pentru ziua de mâine. Căci un lucru e sigur și limpede pentru toți cari au ochi de văzut și vreau să vadă, că

cu pregătirea de azi, cu mijloacele de azi, cu organizația și solidaritatea de azi, nu vom putea mântui o biserică, păstră un popor și câștiga o luptă ca aceea, care ne așteaptă.

Vieța tuturor statelor și popoarelor, dela un colț al Europei la celalalt, e străbătută de fiorii reformelor îndrăznețe și în fața lor nime nu poate rămâne refractar. Curentul de idei, care stăpânește astăzi sufletul mulțimilor e cu mult mai puternic și mai cutropitor decât să admită indiferența sau atitudinea dușmănoasă față de el. Aceleași masse, cari se agită azi atât de mult, cari au prăbușit autocrația țaristă și vor prăbuși mâine și alte autocrații, aceleași formează și masa credincioșilor bisericii. Și nici biserica nu va putea rămâne în fața schimbărilor adânci psihice ale lor, indiferentă. Și nici nu vrea să rămână. Nu vrea acolo unde conducătorii ei înțeleg rostul vremii și înțeleg rosturile mari ale bisericii.

Înțelege-le-vom oare și noi până nu e încă târziu? Avevom și noi curagiul și energia și mai ales, însuflețirea, de-a putea începe și realiza seria marilor reforme potrivite cu spiritul vremii? Asta e taina viitoriului. Noi ne facem înză datorința după cea mai serioasă și mai curată convingere a noastră. Și credem că munca noastră și lupta noastră nu va fi zădarnică pentrucă e tot mai mare numărul acelor, cari văd și înțeleg situația fatală în care ne aflăm și cari se sbuciumă mereu pentru a afla căile, pe cari am putea ieși din ea. Nemulțumirea e generală și generală e și dorința puternică de-a ne scutura din apatia care stăpânește o bună parte din organismul bisericii noastre. Pretutindeni se aud glasuri, cari cer tot mai imperios o reformare temeinică a unei bune părți din viața noastră bisericească și credem, că de ele trebuie să se țină seamă.

Dr. ZENOVIE PĂCLIȘANU.

Reuniuni mariane.

Cu predilecție am vorbit și de altădată despre această temă; iar astăzi e parecă singura temă ce-mi absoarbe toată atențiunea sufletului. Fără organizare, fără strângerea tuturor forțelor într'o singură tabără puternic închiegată, biserica noastră nu va fi nici când o *acies ordinata*, care să triumfe în luptele grele ce le dă pentru cauza lui Dumnezeu. Și această

organizare, această unire a forțelor într'un mănunchiu puternic se face în și prin reuniuni, între cari reuniunile mariane fără îndoială ocupă locul de frunte. Cine s'ar îndoi de necesitatea lor în zilele noastre, pe acela ar trebui să-l mulțumească verdictul episcopului Gross din Leitmeritz, care enunță așa de categoric: „Pastorația modernă nu se mai poate mulțumi cu mijloacele ordinare de îngrijire pastorală; spre a influența asupra sutelor de mii cari se subtrag cu totul influenței pastorale, ... trebuie să recurgem la *apostolatul laic*. Și acesta trebuie să se înceapă în mod *sistematic*. Dacă ne succede să introducem apostolatul laic, atunci am introdus în viața noastră bisericească un nou element de cultură¹⁾. Da, apostolat laic sistematic, care se practică tocmai în sânul reuniunilor mariane în măsura cea mai largă. Prin astfel de reuniuni operăm noi asupra masselor poporului, le ținem legate de noi, și celce are în mâini masele, acela în această eră a democrației a câștigat cauza; iar noi *trebuie* să câștigăm, pentru că a noastră cauză e cauză sfântă, e cauza lui *Hristos*. — Și calea largă spre *Hristos*, adevărul și viața, este *Maria*, scaunul înțelepciunii, mama vieții, pe care și-au ales-o de călăuză reuniunile noastre.

Prin reuniunile acestea mariane noi învingem lumea pentru că părțile esențiale constitutive ale acestora, pe cari razimă cași pe patru colonne mărețe sunt: dragostea intimă, și practică în acelaș timp, către Maica Domnului, îndrumarea spre desăvârșirea potrivită cu poziția și statul fiecăruia în lume, câștigarea unui spirit apostolic pe toate terenele, mai ales al carității sociale, și în sfârșit spiritul dragostii frățești, cum se cuvine să fie în sânul membrilor aceleiaș familii. Iată ce se realizează în sânul reuniunilor mariane; iată ce scop măreț urmăresc acestea! E de mirat deci, că, acolo unde se iau lucrurile serios, se obțin rezultate uimitoare, cari răpesc cu sine toate păturile sociale dela monarhi până la umilul țăran? Nu-i de mirat! Și astfel e numai prea firesc ca sodalitatea din Viena „*Maria Himmelfahrt*“, (citez o singură pildă) numită în documentele de mai târziu „*sodalitas nobilium*“, înființată la anul 1579, să numere în șirul membrilor săi, oameni cu renume ca prințul Liechtenstein, mareșalul curții imperiale, conții Slawata, Ioan Francisc de Trautsohn, cardinalul Kollo-

¹⁾ Cfr. „*Fahne Mariens*“, a. 1910, luna Octombrie, p. 228.

nitsch, împăratul Ferdinand II, arhiducele Iosif, vestitul conte Rüdiger Ernst Starhemberg apărătorul Vienei, și alții mulți. Dragostea Mariei, desăvârșirea vieții proprii, reformarea vieții aproapelui, a societății întregi prin fermentul dragostei apostolice, și felul practic cum se realizează acestea în sânul reuniunilor mariane au fermecat toate păturile societății, lumea întreagă. Toți și-au dat seamă că sub steagul candid al Preacuratei li asigurată atingerea scopului vieții: „In hoc signo vinces“, a scopului pentru care creați au fost din partea lui Dumnezeu. Și aceasta este și trebuie să fie la urma urmelor piatra unghiulară a oricărei filozofii practice, ce urmărește binele ideal al omului.

Apus-au zilele frumoase din Aranjuez, locuință cândva a ordului cavalerilor din Santiago, care cu soții de arme din Alcantara și Calatrava s'a obligat solemn să apere creștinismul contra Maurilor; din Aranjuez, zic, cu salele sale decorate în chip princiar, cu parcurile și grădinele-i pompoase, pe care și-a ales-o de reședință regele Filip II. Da! Apus-au zilele frumoase, pline de lumină și feerie din acest castel, umplut de poezia perioadei de aur a istoriei spaniole, care a văzut atâta cavalerism și bucurii împărătești în incinta zidurilor sale. Noi însă ceice suntem ocrotiți la sânul de mamă al reuniunilor mariane, putem zice, că aceste zile fermecătoare din Aranjuez n'au trecut, ci pentru noi ele sunt o realitate vie perpetuă. Doar aci se practică adevăratul cavalerism în interesul credinței, al legii lui Hristos, și aci sunt bucuriile împărătești legate în chip nedespărțit de practicele de evlavie îmbiate de regula reuniunii: rugăciuni, conferențe, meditațiuni, exerciții spirituale, spovedanii și împărtășanie deasă cu trupul și sângele Domnului, și toată rețeaua faptelor de caritate spre care te împinge regula la tot pasul.

Da! Reuniunile sau congregațiunile mariane sunt *vieța, desfătarea, nădejdea noastră*, cum a zis bărbatul de stat, ministrul Dr. Ebenhoch în 1910, la congresul internațional marian din Salzburg.

Reuniunile acestea sunt *vieța* noastră. Ele sunt doară corporațiuni de pace, cari promovează pacea internă a membrilor și pacea socială în sânul societății omenești. Ele sunt reuniuni sau legături pentru realizarea unei conduceri sigure pe cărările întortochiate ale acestei vieți; sunt turnurile de veghe ale cunoașterii eului propriu, garanții ale libertății ade-

vărate, temple ale adevăratei științi sfinte, izvoare nesecate ale iubirii aproapelui. Sunt prietini sinceri, calzi și activi ai tineretului, căruia li păstrează nobleța nevinovăției, voind să se desvoalte acesta într'un neam puternic și viguros. Da! Sunt *vleața* noastră, pentru că nu țintesc la nimicirea omului, ci dimpotrivă la desrobirea lui din lanțurile plăcerii desfrânate, și în consecință, din brațele desperării, făcându-l iarăș mădulariu cinstit al societății omenești. Reuniunea este izvorul din care curge *desfătare* multă în sufletul membrilor, ca răsplată a datoriei împlinite, ca răsplată a iubirii active a deaproapelui, ca răsplată a mulțămitei fierbinți cu care ne îngrămădește aproapele ce a beneficiat din caritatea noastră vie, ca răsplată în sfârșit a conștiinței fericite în posesiunea păcii dumnezeiești ce-i stăpânește sufletul.

Reuniunea mariană este în urmă *nădejdea* noastră, pentru că nu s'a auzit din veac, repetăm și noi după sf. Augustin, să fi alergat cineva la Mama lui Dumnezeu, și să nu fi fost ascultat în cererile lui. Ajutorul puternic al Preacuratei Vergure: marea patroană, soarele central al reuniunilor, acest ajutor infalibil, zic, este „Magna Carta“ reuniunilor mariane, aceasta este diploma privilegiilor noastre, anghira tare a nădejdii în mijlocul valurilor înviforate ale acestei vieți pământești. Nu e deci nici o mirare, că Pontificii Romani de arândul au îmbărbătat astfel de reuniuni, și au stăruit pentru înființarea lor pretutindenea. În șirul glorios al acestor Pontifici aflăm pe Gregoriu XIII, Sixt V, Benedict XIV, Leo XII, Leo XIII și alții mulți.

Importanța reuniunilor mariane a recunoscut-o și arhiepiscopul nostru I. P. S. Domn Dr. Victor Mihályi de Apșa, când în ordinul emanat din Oradea-mare, din ședința ținută în 16 Maiu n. 1917 sub nrul 1911, după o introducere cevaș mai lungă, spune între altele protopopilor arhidiecezani acestea: ...am aflat de bine încă în anul trecut, să facem primul pas pentru organizarea forțelor caritative, religios-morale și culturale ale femeilor, hotărînd înființarea unei reuniuni de femei arhidiecezane din reuniunile parohiale ce le avem deja și din acelea, cari sperăm se vor înființa în fiecare parohie. Spre realizarea acestui scop, cu datul 10 Martie 1916 nr. 1521/916 Ți-am trimis un proiect de statute în mai multe exemplare, recercându-Te să-l comunicii cu singuraticii membri din veneratul cler districtual, și să le soliciți părerea relativ la dis-

pozițiile ȘS-lor din statutele-proiect, iar observările respectivilor să le împărtășești și nouă". Părerile, respective observările solicitate de arhieru au și sosit dela cei mai mulți șefi ai districtelor protopopești. Ele vor fi debătute și cernute temeinic; și astfel avem nădejdea cea mai bună, că în scurtă vreme se va realiza cu colaborarea tuturor factorilor cu rol oarecare în biserica noastră, înființarea centralei reuniunilor mariane de femei cu sediul în Blaj, ca un bun auguriu pentru prosperarea bisericii noastre în timpuri de pace. Pacea nu ne va afla nepregătiți, ci, în chipul acesta, deplin armați, deplin orientați asupra problemei ce ne așteaptă. Adevărat, că cerculara arhierului se referă numai la reuniunile mariane de femei, dar ea este un impuls puternic pentru înființarea de reuniuni similare și pentru bărbați, de toate vrăstele, profesiunile și condițiunile sociale. Motivele ce militează pentru înființarea și organizarea reuniunilor de femei, militează și pentru înființarea reuniunilor de soii pe seama bărbaților, începând cu tinerimea școlară și universitară, și îmbrățișând toate pozițiile sociale, în câte e diferențiată obștea credincioșilor noștri. Numai astfel, organizând toate forțele, și înrolându-le în tabăra glorioasă a lui Isus Hristos, vom putea lupta cu sorți siguri de izbândă contra oricăror atacuri, ori de unde ar porni acelea.

Importanța extraordinară a reuniunilor mariane o pricepe de altfel numai celce a văzut cu ochii cum operează acestea reuniuni prin secțiunile lor prin cari circulă seva, ca prin tot atâtea canale în întreg organismul lor. Prin acestea devin reuniunile cu adevat factorul cel mai important al reformării moravurilor, al regenerării conștiințelor. Accentuez prin *secțiunile* lor, pentru că reuniuni fără secțiuni nici nu au rost. Fiecare armată e împărțită în mari unități de infanterie, cavalerie, artilerie, în trupe de pioneri, geniu, secție aviatică ș. a. Cu progresarea mijloacelor de armament se multiplică și grupurile sau unitățile din armată. Tot astfel trebuie să fie și în sânul reuniunilor. Noui dușmani, arme nouă, *secțiuni nouă*. Prin aceasta se dă posibilitatea fiecăruia de a-și alege locul după talentul, înclinarea și puterile sale. Fără secțiuni anevoe își poate validă cu folos singuraticul puterile sale; iar reuniunea, la locul său, fără de acestea anevoe poate utiliză puterile acumulate, înmăgăzinate înlăuntrul organismului său. Fără secțiuni rămâne neumplut mai mult de un post, și postul ocupat

de altă parte, nu e apărat așa cum am dori să fie apărat. Avem în schimb secțiuni? E ușor să ocupi orice post de frunte, și să recucerești poziții pierdute. În chipul acesta e mai corectă și orientarea reuniunii asupra măsurilor de apărare sau atac ale dușmanului, și suntem mântuiți de optimizmul falz în brațele căruia ne legănăm de atâteaori spre paguba noastră, zicea Dr. Schofer din Freiburg încă în anul 1910, într'un articol publicat în nrul de Ianuarie al periodicului „Fahne Mariens”. Să nu se uite mai apoi și concurența nobilă stărnită atunci, când luptă lângă o altă și paralel diferite secțiuni. Învingerile unora stimulează zădul celorlalte. Prin asta în sfârșit se realizează împărțirea rațională a muncii. Când întreg câmpul de activitate e împărțit în părțile mai mici, poți să le cultivi pe acestea mai intensiv, cu mai multă chibzuială și diligență. Ca secțiunile acestea să nu degenereze în sfârșit în separatism, spirit de facțiune, va fi de datoria prezidentului reuniunii să menție în sânul reuniunii, încredințate conducerii sale, spiritul muncii desinteresate, făcute din dragoste față de Dumnezeu, care știe să-și menție echilibrul sufletesc și în fața succeselor, și aplauzelor legate în chip indisolubil de acestea. Că ce secțiuni să se înființeze anume, atarnă dela poziția, condițiunea membrilor, dela milieu-ul lor social, și astfel dela primejdiile, împrejurările și datorințele imediate ce ți-se impun în cutare și cutare stare de lucruri.

Premițând toate acestea, credem că ar fi potrivită peste tot înființarea următoarelor secțiuni:

Înainte de toate înființarea unei secțiuni a *presei*, a cărei deviză să fie sprijinirea presei bune, procurarea de cărți religioase și răspândirea lor în cercuri cât mai largi, și înființarea de biblioteci, și războiul de exterminare contra cărților perverse, și a presei anticreștine și imorale, înveninătoare de suflete.

În locul al doilea se impune înființarea secțiunii *euharistice*, care își are înscrisă pe steagul său imaculat dragostea față de Euharisticul Isus. Unii membri din această secțiune se împărtășesc cu ss. taine tot la 14 zile, alții tot la 8 zile, și alții iarăși și îndecursul săptămânii, cel puțin odată. O ramură nobilă a acestei secțiuni se va îngriji de decorarea altarului bisericii cu flori, în cinstea mirelui sufletelor.

Se impune mai apoi secțiunea *caritativă*, care împlinește în măsură cât mai largă porunca iubirii aproapelui, ajutându-

pe cei săraci, mângâind pe cei bolnavi, făcând să se slujească liturgii pentru cei morți, cercând să delătore prilejurile de simteală cari duc la păcat ș. a. Câmpul de activitate al acestei secțiuni este imens. Câte lipsuri și goluri și răni sunt în societate, pe toate poate cercă să le astupe și vindece, firește, în cadrele putinții. Această secțiune are și o cassetă comună, care aparține săracilor, și care cași vasul de oleu al văduvei din Sarepta Sidonului, trebuie să aibă însușirea bună de a nu fi goală nicidecând.

E neapărat de lipsă în sfârșit secțiunea *misiunilor*, care are în vedere atât misiunile interne cât și externe, și astfel stăruie pentru ținerea exercițiilor spirituale pe seama membrilor reuniunii, pentru aranjarea pelegrinagiilor, a sărbătorilor religioase, elevatoare de suflet, a procesiunilor, rugăciunilor comune pentru diferitele necesități ce se ivesc fie în sânul obștei credincioșilor, fie a singuraticelor familii, fie pentru singuraticii membri; stăruie pentru ținerea de misiuni populare, și nu uită a conferi obolul, fie chiar și al văduvei, pentruca religiunea lui Isus Hristos să se poată propaga între păgâni. Iată ce orizont larg se deschide acestei secțiuni, care iese din cadrele egoismului strimt și face ca gândul membrilor să se identifice cu scopurile bisericii, să se identifice cu cauza lui Isus Hristos.

O altă secțiune va cercă să menție legătură vie între o reuniune și cealaltă, pentruca una să însuflețească pe cealaltă, una să imiteze pe cealaltă; pentruca să-și comunice împrumutat experiențele lor, să-și descopere activitatea lor, să-și vadă golurile și defectele; dar mai ales să menție între o altă spiritul dragostii frățești, și dragostea față de Mama lui Dumnezeu și a noastră, și față de Isus Hristos, nădejdea noastră.

Se pot în sfârșit întemeia și alte multe secțiuni, dupăcum vor dictă interesele locale, lipsele mai arzătoare sau golurile de astupat, căci acestea trebuie să dea pururea tonul. Sunt secțiuni cari cultivă cântarea și muzica; secțiuni cari confecționează ornate bisericesti, sau haine pentru săraci, orfani; secțiuni cari îngrijesc de curățenia căsii Domnului, și a localului unde își ține reuniunea adunările sale săptămânale sau lunare; secțiuni cari se nizuiesc să scoată pe aproapele lor din brațele vișilor rușinoase, mai ales ale păcatului luxuriei, să stărpească concubinatele, în cari vișiuil își atinge culmea nerușinării; secțiuni în sfârșit cari nu uită de sufletele din purgatoriu, ci le

ajută prin rugăciuni, părăstase și celebrare de ss. liturgii. Dar de ce să le mai înșir. Caritatea este invențioasă și ea va așterne cale largă, triumfală și reuniunilor noastre mariane, cari, nu mă îndoiesc, vor împânzi întreg teritoriul provinciei noastre mitropolitane, deșteptând din amorțeală conștiințele, și schimbând fața pământului cu noua suflare a harului câștigat prin mijlocirea Maicii Domnului.

*

Este în Salzburg, în biserica sf. Andreiu, o splendidă icoană de altar, sculptată de artistul Bachlechner. În centrul tabloului încântător se vede figura luminoasă a Maicii Domnului, care ține pe genunchi pe dumnezeescul Isus, copil nevinovat ce stă în picioare și ne binecuvântă grațios pe toți ceice ne îndrumăm spre Maica Sa sfântă. Jur împrejurul Maicii Domnului, la picioarele sale, sunt grupați îngerași zglopii. Nici unul nu e fără vre-un instrument muzical. Ei cântă și versuiesc în onoarea Mamei lor, unii conștii și pătrunși adânc de bucuria ce i-o pricinuesc prin aceasta, alții ridicându-și ochii spre ea, cașicând ar voi să întrebe dacă mama lor e mulțumită cu ei. Alți doi îngeri plutesc de două părți spre pruncul Isus, unul purtând în mâini o stea frumoasă, iar altul purtând pe umeri o cruce grea. Peste grupa întreagă plutesc doi îngerași ce țin în mâini deasupra capului Vergurei o ghirlandă de mătânie; și în mijlocul acestor doi, tocmai în vârf, ca încheiere a grupului, un alt inger cu stindardul învierii în mână.

Icoana aceasta este chipul ideal al reuniunilor mariane. Îngerii ce cântă cu atâta însuflețire, fiecare cu instrumentul său deosebit, sunt chipul activității membrilor reuniunii mariane, cari, fiecare în rolul ce li-s'a împărțit, cântă zi de zi cu vorba și fapta, laudele Maicii Domnului, și zi de zi privesc spre Maica Domnului spre a-i cerși binecuvântarea Fiului și a vedeă dacă este ea mulțumită sau ba, cu purtarea lor. Din această armonioasă împreună cântare a tuturor trebuie să rezulte a avea concertul cel mai dumnezeesc ce să atingă nespuse de plăcut urechile Împărătesei ceriurilor și a Împăratului împăraților. Da! Acești membri ai reuniunii glorioase mariane, cântă pururea; își fac deci datorința, ori le surâde steaua luminoasă a norocului, ori li-se arată crucea grea. Rugăciunea, simbolizată prin mătâniile sfinte, le arată mijlocul infalibil prin

care pot răsbate prin toate greutățile. Ceeace e și ușor să facă toți, știind, că răsplata le este flamura candidă, strălucitoare ca soarele, a învierii fericitoare făgăduită lor de fiul Mariei.

Fă Doamne să avem și noi reuniuni mariane cât mai multe, în fiecare parohie, și să lăpădăm odată tembelismul oriental care ne-a asfixiat veacuri dearândul! Pilda bună dată de foarte mulți dintre preoții noștri, să afle răsunset viu și în sufletul celorlalți.

Fiat, fiat!

Dr. ALEXANDRU NICOLESCU.

La chestiunea problemelor de viață ale bisericii noastre.

— Reflexii actuale. —

Refugiându-se în toamna trecută I. P. S. Sa părintele Mitropolit Victor și clerul gremial din Blaj s'a sistat dintr'odată în mod brusc puțină noastră viață intelectuală bisericească. A încetat de a mai apărea „Cultura Creștină“, unica revistă mai de seamă ce o avem, și a încetat și „Unirea“. La Oradea mare și la Gherla neavând nici un organ de publicitate, (deși cea dintâiu e cea mai bogată dieceză unită și cu tradiții culturale vechi și frumoase, iar a doua e cea mai extinsă și mai compactă, prin urmare capabilă să desvoalte — în cazul când se va organiza — cea mai multă energie) păream a fi devenit deodată orbi, surzi și muți. Singură dieceza Lugojului își avea foaia sa diecezană; ba luând în considerare că unica foaie populară pe care o avem azi „Calea Vieții“ încă apare pe teritoriul eparhiei, putem zice că relativ mica dieceză a Lugojului stă mai bine în privința aceasta.

În tot răul e și ceva bine. Neavând provincia noastră bisericească prilejuri regulate de a-se întruni și cunoaște mai de aproape, a trebuit să vină cataclismul dela sfârșitul verii 1916, ca Blajul să se refugieze și astfel să se cunoască măcar cu o mică parte a bisericii noastre. Așa s'au cunoscut oameni și stări dela noi, cari altfel nu s'ar fi cunoscut; ori și dacă s'ar fi cunoscut, nu s'ar fi avut intuiția adevărată. Sperăm, deci, că cunoscându-ne mai bine, ne vom și aprecia mai în merit de aici înainte și, dacă va cere nevoia, ne vom și aju-

toră mai mult. Cu astfel de gânduri și sentimente salut reparația acestei reviste.

* * *

Clerul nostru (superior și inferior) să nu se lege în iluzia, că după războiu totul va fi mai bine; se va putea munci mai ușor, în condiții mai favorabile, iar până atunci să suspendăm orice activitate publică, mai cu seamă organizarea. Autorul acestor șire — și nu e singur — are convingerea că după războiu vom avea să întâmpinăm greutăți atât de mari, încât nu le vom putea învinge, așa cum suntem astăzi. *De aceea trebuie să ne pregătim de acum, să putem face față oricărei eventualități.*

Și istoria ne arată, ce greutăți mari întâmpină vieța pastorală în și după războaie. N'a trebuit oare ca pe timpul năvălirilor barbare, în vremea când Hunii au jefuit și incendiat aproape tot Apusul și au ajuns până la porțile Romei, să apară un Papă ca Leo I. Marele, care să-l știe înduplecă și pe un Atila să se întoarcă înapoi? Ori, ca să trecem în provincia romană, odinioară atât de înfloritoare, Africa, n'a fost de lipsă ca chiar pe vremea năvălirii Vandalilor să vestiască cuvântul lui Dumnezeu cu artă neîntrecută — acuș fărîmându-se în vorbiri, discuții și tratate scurte, acuș concentrându-se în lucrări mari, de concepții superioare, ca „De civitate Dei” — marele sfânt Augustin? Și tot aceleași au fost împrejurările și a celorlalți mari sfinți părinți ai bisericii creștine: Vasile cel Mare, Gregoriu Nazianzenul, Ioan Gură de aur în Răsărit, Ieronim, Ambrosiu, Gregoriu Marele în Apus, cari toți apar pe vremea frământării popoarelor: când vechea lume păgână cu întocmirile și pornirile ei păcătoase se prăbușia și lumea nouă a tinerelor popoare creștine se plămădia. — Câtă asemănare nu prezintă zilele acelea de sbucium continuu și nesiguranță veșnică cu zilele noastre! Dar nu putem stărui aici mai pe larg asupra acestei asemănări. Ajunge să accentuăm în ordinea noastră de idei: ce argumente strălucite și ce școală superioară dovedesc acești sfinți în vorbirile și scrierile lor față de moștii lor înaintași, față de scriitorii bisericești mai vechi. Cât am putea învăța și noi dela ei!

Sau, ca să vorbim de vremuri mai nouă, n'a trebuit oare să se predice, pe timpul regelui-soare, Ludovic XIV, care a purtat din ambiție deșartă atâtea războaie zădarnice, cu avântul sublim al unui Bossuet, ori cu logica implacabilă a unui Bour-

daloue? N'a fost lipsă oare chiar atunci de tactul, de prudența, de simțul pedagogic al unui Fénelon, a unui Fléchier, de cugetarea filozofică a unui Pascal, Nicole, La Rochefoucauld și Malebranche, iar ceva mai târziu — dar tot sub efectul acelor războaie — să scrie Mabillon și să îngrozească cu sabia cuvântului Masillon?

Și acum sunt 100 de ani, când Europa îmbătăată de sânge și de nedreptate își uitase cu totul de religiune și de Dumnezeu, n'a trebuit să reveleze geniul creștinismului și să predice cuvântul adevărului scriitori laici, dar cu suflet de apostoli ca Chateaubriand, I. de Maistre ș. a., ca de somitățile amvonului francez (Lamennais, Lacordaire, iar ceva mai târziu P. de Ravignan și P. Hyacinthe) nici să nu vorbesc?

Iar experiența tristă de astăzi nu ne arată oare că cu cât se lungește războiul, cu atât se înselbățește poporul? Dovadă: vitrinele sparte în atâtea orașe, panamalele, tradările, boalele venerice, alcoolismul, lipsa de respect față de legi și față de mai mari, lipsa de curtoazie și de orice atențiune, de care te poți convinge în orice călătorie, și întreg cortegiul acela rușinos ce însoțește carul zeului Marte. „Desfășurarea unitară de energii“ și „spiritul abnegației și al suferinței fără murmur“, ce s'ar fi ivit în timpul războiului, nu sunt cauze de ajuns pentru a face apologia și apoteoză războiului, așa cum au făcut-o doi clerici ai noștri, sub influențe străine, chiar în această revistă (unul în studiul cam confuz și deslănat: „*Idealul păcii eterne în lumina filozofiei sociale*“ a. VI, nr. 1—2, celalalt în articolul: „*Gânduri creștine (?) asupra războiului*“ nr. 5.) De aceea contrar părerilor acestora, și contrar multor păreri dela Budapesta și Viena, autorul acestor șire a fost, este și va fi totdeauna de convingerea: că sunt cu mult mai mari urgiile decât binecuvântările războiului; cu mult mai însemnat răul decât binele ce rezultă din astfel de conflagrații universale. Războiul este doar falimentul culturii. Spiritul de jertfă și de vitejie, ce se invoacă atâtea în războaie, e numai ca scăpărarea de o clipită a unui fulger în noaptea cea mai întunecoasă. Scăpărările de lumină și de căldură înseamnă abia câteva momente, pe când dăra de sânge, de cruzime, de sălbătăcie se simte decenii, dacă nu chiar jumătăți de secole. — Cine vrea să aibă intuiția clară a ravagiilor războiului, să cetească „Războiu și pace“ de L. Tolstoi sau măcar povestirea, scăpărătoare de adevăr și frumusețe, a lui H. Sienkiewitz:

„Bartek învingătorul“ (Bibl. pentru toți nr. 258). De unde înainte de războiu Bartek a fost Polonul cel mai voinic și mai lucrător, după războiu e cel mai beutor, cel mai mare fumător, cel mai leneș, așa încât trebuie să-l țină nevastă-sa Magda. Unica ispravă, ce o face după războiu, e că-l bate pe dascălul german din comuna lor polonă, fiindcă i-a pedepsit pe nedreptul băiatul, — un scandal exploatat foarte mult de foile germane, așa încât cu tot eroismul dovedit pe câmpul de luptă și cu toată mulțimea de decorații ce-i acoperea pieptul, Bartek a infundat pușcăria, ducând tot mai mult vieață de adevărată brută.

Acestea le-am spus spre orientare generală ca să vedem condițiile anevoioase de acum și de mai târziu ale vieții pastorale și ca să nu ne amăgim cu credințe deșerte, că războiul ar fi „dascăl în stil înalt“, „catehet și profet“, sau „educator în stil înalt“, ori chiar că pacea e ceva trecător ce n'are drept de existență, ci numai lupta continuă, pe cum se amăgiau niște teologi ai noștri chiar în coloanele acestei reviste.

* * *

1. Adevărat că pentru prevenirea eventualelor crize ce pot aștepta biserica noastră nimic nu e mai potrivit, pe cum a accentuat și p. Dr. A. Rusu în articolul „*Orizonturi nouă*“ din nr. 13 al acestei reviste, ca întărirea legăturilor de dragoste dintre arhieriei și clerul de rând deoparte, și dintre cler (arhieriei și preoțime) și mireni de altă parte. Să nu se uite însă că, pentru ca contactul mai intim între aceste părți ale bisericii să nu fie dezastruos, ci fructuos, — *clerul trebuie să fie tare, să fie la înălțimea chemării. Indesebi arhieriei! Pe cum* Anteu din mitul elin primia puteri noue ori de câteori se odihniă la sinul maicii sale, a pământului, tot astfel clerul de rând, care poartă greul vieții pastorale de toate zilele, ori de câteori vine în contact cu arhieriei săi, trebuie să se simtă mângăiat și întărit în pornirile sale cele bune, gata de jertfe și avânturi noue.

De aceea am dorî să vedem o manifestare cât mai intensă a vieții sufletești a arhieriei, atât în privința supranaturală (rugăciuni, liturghii, predici, administrarea sfintelor taine) cât și în cea naturală (școală, familie, vizitații canonice, raporturi sociale ș. a.). Pentru că orice s'ar zice, dar numai dela un arhieriu, pe care îl văd toți cum își lucrează mântuirea sufletului său și a turmei încredințate lui, primește bucuros

orișicine îndreptări și îndrumări. Ne-ar plăcea deci, dacă i-am vedea *vestind cât mai des cuvântul lui Dumnezeu*. Acesta e doar dreptul (prin urmare și datorința) primordial al episcopilor: de a predică, — drept consacrat de conciliul nostru provincial întâiu în cap. IV, p. 1; sau dupăcum statorește un sinod ecumenic: aceasta este îndatorirea de căpetenie a episcopilor (*munus praecipuum episcoporum*. Conc. Trid. sess. 24. c. 4). Epistole pastorale ca aceea către provincia mitropolitană întreagă în chestia orfelinatului central dela Blaj a I. P. S. Mitropolit Victor sau aceea către preotese a P. S. episcop Valeriu sunt totdeauna, dar mai cu seamă în vremuri ca acestea, foarte binevenite. Ba nici dacă ar urcă arhieriei noastre amvonul în câte o biserică, nu cred să li-se întâmple ce s'a întâmplat cu sfântul episcop al Genevei (Francisc de Sales), că ar fi siliți să vorbească într'o biserică pustie, cu toată răirea cea mare a rândurilor noastre pricinuită de actualul războiu.

Durere însă, dar așa se pare că organizația noastră actuală îngreunează prea mult pe arhieriei noastre cu administrația propriu zisă și le lasă prea puțin timp pentru providerea necesităților spirituale ale turmei. În străinătate arhieriei sunt în prima linie șefii spirituali ai turmei; administrația e treaba consistorului. De aceea au fost și sunt acolo atâția episcopi literați și savanți (Card. Wiseman și Manning în Anglia, episcopul Bougaud, card. Amette ș. a. în Franța, card. D. I. Mercier și Van Rossum în Țerile de Jos, card. Rampolla și episcopul Bonomelli în Italia, apoi episcopii Ketteler, Hergenröther, Keppler, Faulhaber, Aichner, Egger, Piffl la Germani și la Austrieci ori Roskoványi și Prohászka la Unguri ș. a.).

„Asemenea sunt îndreptățiți (prin urmare și îndatorați) episcopii, zice conciliul nostru provincial întâiu, a vizită *diecezele lor* în persoană, ori fiind canonic împiedecați a le vizita pe acele prin vizitatori“. Pe cum vedem, conciliul nostru nu precisează în ce restimpuri trebuie să cerceteze episcopii diecezele; sinodul ecumenic tridentin însă (sess. XXIV, de ref. c. 3) prescrie astfel de vizitațiuni tot la doi ani, de aceea a protestat cu tot dreptul legatul apostolic în Franța la 1802 împotriva obiceiului de a se face vizitațiuni canonic tot numai la cinci ani.¹⁾ Adevărat că episcopii catolici de rit latin sunt îndă-

¹⁾ Privitor la vizitațiile canonic ale episcopilor cari nu sunt supuși Propagandei astăzi sunt în vigoare dispozițiile Papei Piu al X-lea din 31 Decembrie 1909, cari reîmprospetează decretul tridentin. N. R.

toraji a-și vizită diecezele și pentru ca să administreze eparhițiilor săi sfânta taină a mirului, taină pe care la noi o administrează preoții, — să nu se uite însă că episcopul este cheia de boltitură a întregii biserici și unde aceasta lipsește, se dărâmă întreagă boltitura și clădirea bisericii. Episcopul ne apare totodată și ca centrul unității. Prin contactul personal cu clerul său el poate introduce un spirit unitar și puternic, asemenea aceluia dintre Hristos și Apostoli, dintre viță și mlădițe. De aceea, dacă și despre preot se zice că trebuie să fie un al doilea Hristos (alter Christus!), cu atât mai vătos trebuie să se afirme aceasta despre episcop. — Nici aceea nu precizează conciliul nostru provincial, cum să se înțeleagă „ori fiind canonic împiedecați, a le vizită pe acelea prin vizitatori...” Și aici însă sinodul ecumenic amintit specifică piedecile canonice înșirându-le cam în felul următor: bătrânețe, boală, necesități imperioase de ordin superior, binele bisericii sau al statului (christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, evidens Ecclesiae vel Republicae utilitas. Sess. 23, c. 1 de ref.)

Adevărat că vizitațiile canonice pot fi suplinite întru câtva prin sinoadele diecezane cari sunt, după cuvântul sfântului Carol Boromeul, un fel de vizitație canonică generală. În acestea are episcopul pe toți (sau aproape pe toți) preoții diezei înaintea ochilor săi, le poate ascultă și controlă plângerile în lumina publicității, pe când în vizitațiile canonice obișnuite are, de regulă, numai câte un cleric înaintea sa și nu-l poate controlă ca acolo, unde e aproape toată diezea de față. Să nu se uite însă, că sunt *împrejurări cari nu se pot cunoaște bine decât la fața locului*, — pe cum sunt realități, a căror vedere și cunoaștere nemijlocită nu poate fi înlocuită prin nici o descriere. De aceea cu tot dreptul a zis despre vizitațiile canonice și sinoadele diecezane un distins canonist, că chiar dacă n'ar avea alt scop decât să dea an de an prilej de convenire episcopului cu o parte însemnată a clerului și și atunci nu s'ar putea accentua îndeajuns importanța lor. (Cf. Wetzer Welte's Kirchenlexicon v. III p. 1771.)

Ca la orice cârmuire apoi lucrul principal este *alegerea potrivită a persoanelor conducătoare*. Dacă sunt puși oameni potriviți la locurile de frunte, ei lucrează ca sub influența limbilor de foc dela primele Rosalii. Astfel de aleși ai spiritului sporesc puterea arhierelui, atrăgând sufletele spre autoritatea centrală, pe cum atrage magnetul bucașile de fier. Clerul e

atotputernic, dacă episcopul e omniprezent în dieceza sa și controlează totul. Să nu cugetăm, că prin acest amestec al clerului în toate resorturile vieții se va profană sau laiciză cu totul. Nu! Dacă este tărie sufletească adevărată în cler, dacă este adevărat caracter preoțesc, va preface lumea după intențiile sale; nu întors. Și soarele stă destul de sus dela pământ, și totuș sau mai bine zis: tocmai pentru aceea e lumina și căldura lui pretutindenea în noi, în jur de noi și deasupra noastră. Unde însă urmașii Apostolilor trăiesc într'o lumină neapropiată (splendid isolation) și duc o existență mitologică, voind să fie numai reprezentanți, nu însă conducători de fapt ai clerului, acolo turma se zăpăcește, pentru că unde nu conduce nime, conduc toți. — Pentru alegerea cât mai potrivită a persoanelor și împărțirea cât mai rațională a beneficiilor bisericești nu se poate accentua îndeajuns însemnătatea *condicei* despre activitatea pastorală a fiecărui membru a clerului, așa dupăcum a amintit și p. r. Rusu la locul citat al acestei reviste.

2. Un rol important în rezolvarea problemelor de viață ale bisericii noastre revine și clerului de rând. De aceea trebuie începută din bună vreme pregătirea lui. Încă din seminariile teologice! Ceeace a cerut p. r. Rusu în articolul „Orizonturi noue”: modificare mai potrivită cu vremile noastre și o unificare a planului de studii teologice pentru întreagă provincia noastră mitropolitană, *este minimul*. Dacă vrem să fim odată și noi fruntași, nu tot codași, ar trebui să amplificăm educația clericilor noștri ca să poată face față oricărei greutăți în viitor. La facultatea teologică din Budapesta, ca de altele să nu vorbim, s'a lungit cursul studiilor dela patru la cinci ani. De ce nu s'ar face acelaș lucru și în seminariile noastre teologice, înainte de ce s'ar face în seminariile teologice vecine? De ce să imităm noi totdeauna, când am putea preveni odată? Bine înțeles, așa ceva nu se poate fără de jertfe mari. Dar face-se oare ceva de seamă fără de jertfe? Vremurile crâncene ce le trăim și cari ne așteaptă mai ales în viitor, ar trebui să ne facă să gândim la toate acestea din bună vreme. — Trebuie revizuite apoi multe din armele arsenalului științific-teologic. Azi, în vremea mortierelor de 30—42 cm., nu te mai poți război cu tunuri de lemn ori cu tunuri de calibru mic, nici nu mai poți sbură cu aripi de ceară, ca Icar, în vremea aeronauticii moderne. Trebuie să căutăm mereu dovezi nouă, cari cumpă-

nesc mult în mintea și inima contemporanilor, pentru îmbrățișarea adevărurilor vechi ale religiei creștine. Aceasta va fi totdeauna problema științei teologice. Un lucru, pe care trebuie să ni-l însemnăm bine.

E de regretat că deocamdată suntem așa de slab echipați, încât nu putem da tinărului cleric, care iese în via Domnului, nici cele mai necesare *arme* spirituale: o biblie românească, o concordanță, o mică bibliotecă ascetică-teologică, din care să-și învieze în continuu sufletul insetat. Cele câteva cărți teologice (mai mult numai traduceri!), ce le avem în românește, sunt un început prea modest. Ne trebuie o literatură teologică original românească, care să vorbească cu accente puternice sufletului nostru românesc. Numai așa se va impune și va cuceri. Și până atunci însă trebuie să se înjghebe pretutindenea biblioteci diecezane, biblioteci tractuale și parohiale, ca macar puținele lucruri ce le avem în românește să stea la dispoziția tuturor. Dar despre modalitățile practice, cum s'ar putea ajutată mai bine literatura noastră bisericească, va fi vorba mai în jos la presă.

Și mai trist e apoi că nu se ține seamă îndeajuns de *indigențele* spirituale ale clerului rural, cași cum clerul nostru rural ar fi atât de perfect, încât nu s'ar mai putea adăoge la știința și moralitatea lui nici un cote măcar. Airea de mult sunt introduse *exercițiile spirituale obligătoare pentru întreg clerul în flecare an*; ba s'au văzut și exemple de acelea strălucite, cum și-a adunat arhiepiscopul seminariștii în jurul său, dându-le în meditații potrivite merindea vieții de veci; iar altă dată adunând clerul arhidiecezei și ținând cu ei recolecție spirituală (*D. I. Mercier, A mes Séminaristes. Bruxelles 1909 și Retraite pastorales Bruxelles 1911*). La noi? S'au făcut, cei drept, niște începuturi modeste în centrele noastre bisericești (Blaj, Oradea-mare, Beiuș), ținându-se niște exerciții spirituale pentru clerul gremial, — la cel rural însă parecă nu s'a gândit nime. N'am asistat la toate exercițiile spirituale menite clerului în toate aceste centre bisericești, vorbesc numai despre cari le cunosc dela Beiuș și în parte și dela Oradea-mare, și declar cu toată francheța că *numai două meditații mi-se par cu totul neapte pentru a săvârși o adevărată reculegere sufletească; mai ales, când e vorba de un cler, care nu meditează regulat*, cum e clerul nostru, atât cel rural, cât și, cu respectabile excepțiuni, cel gremial. Mercier în cartea a doua (*Retraite*

pastorale), care cuprinde meditațiile religioase ținute clerului din arhiepiscopia sa, dă nouă (9) meditații, un prolog și un epilog și e de convingerea că e puțin. Și are dreptate, pentru că nu se poate lucra niciodată de ajuns la desăvârșirea sufletească. *De aici trebuie să pornească regenerarea bisericii, regenerare ce trebuie să pătrundă pe încetul și elementul laic al bisericii.*

3. Și acum, ce privește *elementul laic*, hotărât trebuie să se admită în măsură tot mai mare în organizmul nostru bisericesc. Vorbe, ca: „ce mă privește mine biserica? ea e treaba popii și a vlădicăii!“ trebuie să înceteze odată pentru totdeauna din gura mirenilor noștri. Să-i facem să vadă și să simtă, că biserica noastră este și a lor. Clerul, de sine, doar nici nu are drept de existență fără de ei. Clerul e pentru ei. De aceea mireni noștri sunt direct interesați la bunul mers al tuturor afacerilor noastre bisericești. — Să se pună odată capăt stărilor fatale de până acum, că despre cei mai mulți laici ai noștri numai până când studiază și beneficiază de milă bisericii noastre, apoi mai târziu când mor, se știe că sunt ai noștri, — încolo, cât trăesc și muncesc, nici habar n'avem de ei, pe cum nici ei nu au habar de noi.

Și Doamne, de cât folos ne pot fi pe toate terenele: școlar, economic, financiar, social ș. a.! Mă gândesc, de exemplu, la instituția senatului școlar așa cum e înființată la școala noastră civilă de fete din Beiuș. Membrii laici (funcționari, avocați, medici) din oraș pot cerceta în orice vreme prelegerile, pot iscăli protocoalele claselor, își pot expune observațiile și face propuneri în ședințele senatului școlar. O instituție, a cărei însemnătate nu se apreciază îndeajuns! Cum se ambiționează prin câte o vizită a unui membru din senat atât profesoarele cât și elevele! Profesoarele, ca să poată explica cât mai limpede și mai frumos; iar elevele, ca să poată răspunde cât mai strălucit. Și dacă senatul școlar servește atât demult spre promovarea instrucției în școala amintită, cum ar servi niște instituții similare spre promovarea celorlalte bunuri comune ale bisericii noastre? De exemplu, spre promovarea fundațiilor, domeniilor și a altor cauze publice ce avem! Pildele, ce ni-le oferă istoria bisericească și experiența, nu lasă nici o îndoială în privința aceasta. Să ne aducem numai aminte, ce mult a profitat biserica catolică în Austria dela un laic ca Dr. Karl Lueger, ori în Germania dela un Windthorst!

4. Pentru *presă*, în sfârșit, trebuie să facem ceva real. Nu mai ajung lamentări și accentuări teoretice despre importanța presei. „Cultura Creștină“ în Nr. 13 a. c. se plânge de restanțe mari în sumă de 10,477.20 cor.; „Unirea“ de și mai multe! „Calea Vieții“ asemenea.

Fiindcă și așa provincia noastră mitropolitană nu prea are instituții comune, cari să trezească și întărească simțul de solidaritate, *ar trebui rânduită o Duminecă a presei*, în care să se predice în toate bisericile provinciei noastre mitropolitane despre cartea și gazeta creștinească și românească și să se adune bani cu tasul (discul), ca astfel creștărește să se pună bază unui fond al presei creștine române, dacă nu avem Mecenați cari cu inimă și mână largă să întemeieze un astfel de fond, pe cum am citit mai dăunăzi că a întemeiat primatele I. Csernoch un fond al ziariștilor catolici de 100,000 cor., iar pentru colportaj alte câteva sute. Ba sunt informat că un arhieru catolic maghiar a plătit 1.000,000 cor. (*zi un milion de cor.*) unui mare ziar din capitală, numai ca să scrie puțin mai creștinește. — Noi, firește, nu ne putem gândi deocamdată la jertfe atât de mari. Din banii munciți ai tuturoră însă s'ar putea adună sume destul de frumușele. Câțiva preoți însuflețiți de ai noștri ca A. Anderco din Jeud (Maramurăș) și V. Popan din Lipou (Sătmar) au arătat cum știe jertfi poporul nostru pentru cartea și gazeta românească și creștinească, dacă este cine să le vorbească despre ea și să le-o îndrăgiască.

Și tot așa, prin darurile mici, dar multe și regulate ale tuturoră s'ar putea asigura acele instituții culturale ale noastre, cari azi stau în aer: preparandiile noastre aproape toate, atât cele de băieți cât și cele de fete, apoi și celelalte școli secundare (medii): gimnazii, școli civile de fete cari, durere, nu sunt toate asigurate așa încât, dacă statul nu ne-ar mai da ajutor, ar trebui să le închidem spre cea mai mare rușine a noastră.

La acestea să ne gândim cu toții: mici și mari, bogați și săraci, dela vlădică până la opincă; fiindcă acestea sunt interesele de viață ale bisericii noastre. Să ne strângem bine rândurile, deoarece numai așa vom învinge. Și acum de încheiere, o vorbă veche și înțeleaptă: La fapte bune puțini se adună, dar mult pot puținii buni împreună!

Am scris aceste șire, mișcat de dorul de a folosi, după modestele mele puteri, cauzelor noastre publice. Admit, că acestea sunt mari și complicate și reclamă, poate pregătiri superioare celor ce posed eu. Am scris însă după cea mai bună convingere, fără să am pretenția de a fi infalibil. De aceea, dacă are cineva soluții mai bune în vre-o chestiune aci atinsă, să binevoiască a le expune în publicitate; eu le voi primi mai cu drag; iar dacă nu, primească, în lipsa altora, modestele mele păreri.

Și fiindcă vremile sunt zorite și nu ne lasă timp de odihnă și răsgândire îndelungată, să nu urmăm înțelepciunea braminului care zice: dacă poți dormi, nu fii treaz; dacă poți ședeă, nu sta în picioare; dacă poți merge încet, nu grăbi. Nu! noi chiar dimpotrivă trebuie să priveghiem și să ne rugăm; să stăm luători aminte și să lucrăm cu zor, fiindcă scriptura noastră zice: Timpul este să facem!

IOAN GEORGESCU.

Să cerem ajutorul Domnului pentru noul episcop al Gherlei.

— Scrisoare. —

Iubite frate, nu de mult am convenit cu Ilustritatea Sa pâr. Dr. Iuliu Hossu, de curând numitul episcop al cetății de Dumnezeu păzite Gherla. Din expresiunea feței lui plină de putere tinerească am citit, cred, fără nici un greș serioșitatea unui bătrân înțelept, respectul profund, ce-l are pentru onoarea strălucitoare a treptei arhieresti și îngrijorarea, ce-l paște pentru sarcina de plumb, ce o ia asupra sa ales în acestea zile de o extremă importanță și greutate, cari reclamă, la conducere, oameni puternici în cuvinte și în fapte, oameni cari pătrund situațiile dificile, văd pericolele, se tem, dar au curajul și energia de a luă lupta, încrezându-se în Dumnezeu și în învingerea cauzei, în serviciul căreia stau. Eram mai mulți în jurul părintelui Iuliu și ni-se părea, că ne zice cu apostolul neamurilor: „Așa să ne socotească pe noi omul, ca pe slugi ale lui Hristos și ispravnicii tainelor lui Dumnezeu“, deviza vieții mele e aceea alui Hristos: non ministrari, sed ministrare, convins fiind de nestrămutabilul adevăr: „ori carele va vreă să fie mare, să fie vouă slugă, și celce va să fie între noi întâiu, să

fiu vouă slugă". Și așa și este. Ne-o spune experiența. Cu cât un părinte în familie, ori un individ în societate lucrează mai mult și mai altruistic, cu atât e mai mare în ochii acolora, pentru cari se jertfește. De altcun, care are dela Dumnezeu mai mult în har, în puteri intelectuale ori fizice, în avere, în rang și autoritate e și dator să lucreze mai mult pentru promovarea binelui de obște. Aceasta ne învață limpede Domnul, zicând: Cui i-s'a dat mult, mult se va cere dela dânsul.

Cu ocaziunea acelei conveniri am conceput hotărîrea, să-ți scriu, nu ca să dau sfaturi cuiva, ci să te rog, ca, dacă nu totdeauna, cel puțin în timpul până la consacrarea întru episcop a nou numitului și mai ales în ziua cea mare a consacrării, să faci, împreună cu credincioșii tăi, rugăciuni curate, cucernice și stăruitoare pentru mirele așteptat al Gherlei. Îți evoci în memorie desigur fapta frumoasă a creștinilor primi, cum se rugau ei pentru capul lor, pentru sf. Petru, care eră în prinsoare: „rugăciune se făcea neincetat dela biserică către Dumnezeu pentru el“, și Dumnezeu l-a și eliberat în mod minunat. Biserica ca o mamă bună, dela început, a dispus, să se facă rugăciuni publice pentru episcopi, la toate serviciile divine. Așa la liturghie diaconul de douăori provoacă pe credincioși să se roage pentru episcop, iar preotul în două rânduri se roagă, cu voce înaltă, pentru capul eparhiei, ca Părintele milostiv al ceriurilor să-l dăruească sfințelor biserici întreg, onorat, întru zile îndelungate, pentru ca drept să poată îndreptă cuvântul veșnicului adevăr și să rămână pururea în sfințenia, ce o cere treapta vredniciei, pe care s'a ridicat și unde pe lângă Dumnezeu, îl susține respectul și încrederea clerului și a poporului. După întratul cel mare, arhiereul se simte îndemnat a ruga pe conliturghisitori, să se întrepună la Dumnezeu pentru dânsul: Rugați-vă pentru mine, împreună liturghisitorii mei. În biserica romano-catolică, cum bine știi, se fac rugăciuni și se postește (jejunium quator temporum) pentru ca preoții să fie buni, fiindcă regula este: Qualis rex, talis grex. Cum să nu deprindem noi atari aste de pietate, ales când ne sfătuește sf. Pavel (I. Tim. 2, 1) și când e vorba de un păstor mare, care se pune peste sute de alți păstori și peste sute mii de credincioși, a cărui bunătate și activitate, a cărui feliu de a fi se va resimți în întreagă biserica noastră.

Rugăciunile noastre se vor uni înaintea tronului ceresc cu rugăciunile alese și cucernice ale noului episcop, care s'a retras

acolo, unde a văzut mai întâiu lumina zilei, unde a ascultat cântecele de leagăn ale maicei sale; s'a adăpostit pe un timp la umbra bisericii, în care s'a botezat, s'a luminat, s'a miruit, s'a sfințit și s'a spălat, s'a depărtat în locul, de care îl leagă amintirile vii și frumoase ale copilăriei, s'a ascuns, așa zicând, în casa părintească, carea cu intimitatea, cu dragostea altruistă, cu căldura și cu sinceritatea se ridică de regulă peste toate palatele și casele din lume. Acolo, în relațiuni cucernice cu Dumnezeu și cu spiritele mari și bune, cari în viața aceasta au aruncat valuri puternice de lumină și de căldură, se pregătește pentru timpul, când va lua „jugul evanghelic și vrednicia arhierescă“. În chipul acesta urmează pilda lui Hristos, care înainte de săvârșirea celor mai mari opere dumnezeiești s'a retras, s'a rugat și a ajunat. Urmează pilda sf. apostoli și a tuturor bărbaților, cari luând în serios slujbele mari și împreunate cu grea răspundere și fiind pătrunși de convingerea, că darul Domnului este, „carele totdeauna vindecă cele nepuțințioase și cele lipsite le plinește“, s'au pregătit în mod special pentru îmbrățișarea cu toată căldura a slujbei lor, retrăgându-se din sgomotul lumii în singurătatea inimii lor, pe care au făcut-o altar pentru zelul, însuflețirea și statornicia în împlinirea misiunii, de care au fost socotiți vrednici.

Solomon, intrând în ereditatea tatălui său, se rugă așa: „Doame Dumnezeul meu, tu ai dat pe robul tău în locul lui David tatălui meu, și eu sunt prunc mic, și nu știu ieșirea mea și intrarea mea. Și robul tău e în mijlocul norodului tău, care l-ai ales norod mult care nu se poate număra și spune de mulțime. Și să dai robului tău inimă a auzi și a judeca norodul tău întru dreptate, ca să cunoască între bine și între rău...“ Cine s'ar putea îndoi, că rugăciunile părintelui Iuliu al Gherlei nu sunt asemenea cu ale înțeleptului Solomon, care a zidit templul măreț, plănuit de David tatăl său. El cere desigur acum aceea, pentru ce se va ruga nu peste mult arhierul consacrat, zicând: „Darul sfântului Spirit să fie cu tine, să te lumineze, să te întărească și să te înțeleptească în toate zilele vieții“ și dorește, să nu se rostească înzădar o altă rugăciune a episcopului consacrat, care sună astfel: „...tu, Doamne, și pe acesta, care s'a pus econom al darului arhieresc, fă-l să fie următorul tău, al Păstorului celui adevărat, ca să-și pună sufletul său pentru oile sale, povățuitor al orbilor, lumină acelor întru întunec, învățător al celor nepricepuți, dascăl al prun-

cilor, luminar în lume, pentruca, înoind sufletele cele încredințate lui întru aceasta vieată, să stea nerușinat înaintea scaunului tău, și să dobândească plata cea mare, care o ai gătit celorce s'au ostenit pentru vestirea evangheliei tale" (în rândueala consacrării episcopului).

Scumpe prietino, să rugăm și noi pe înduratul Dumnezeu, ca să reverse peste noul arhieru „bogățiile grației, ale iubirii și ale tuturor virtuților“, cum scriă pontificele Piu X în exortația din 4 August 1908, ca să se orneze cu toate calitățile, ce le pretinde sf. Pavel dela episcopi în epistolele către Timoteiu și către Tit.

Să ne rugăm lui Dumnezeu, ca în ceasurile grele de ispită să nu învingă în noul păstor al bisericii trufia, ci hotărîrea de a împlini porunca lui Hristos: „Învățați dela mine, că blând sunt și smerit cu inima“, fiindcă trufia vatamă ochii și inimile credincioșilor, iar blândeța le îndulcește și cucerește; trufia risipește, blândeța adună.

A conduce și a conduce bine e totdeauna mai greu decât a fi condus. Din motivul acesta s'a pretins, ca conducătorii în puteri, în înțelepciune, în prevederi, în tact și în energie să fie mai ridicați decât cei conduși, să fie elita societății. Îți aduci aminte, că dejă Plato în „Politeia“ lui pretindea, ca cei din clasa conducătoare să aibă 50 ani și să fie cei mai bravi, cei mai neprihăniți și mai înțelepți, cari în toate acțiunile lor să aibă în vedere numai binele patriei, iar în împrejurări grele să aibă discernamentul și trezvia recerută. Când ne gândim, că păr. Iuliu, după calculul și dorințele noastre, va conduce în mai multe zeci de ani o armată mai mare decât ori care armată, care se luptă astăzi pe fronturi sub conducerea unui general cu îndelungată experiență (în calculu mediu etatea generalilor de azi e 60 ani, între cari însă sunt și bărbați pe cât de tineri pe atât de bravi) și când ne cugetăm, că departe este lui calea, — oare să nu rugăm pe atotputernicul Dumnezeu, să-l întărească ca oarecând pe Ilie și să nu lasă, ca să se așeze în sufletul lui nici oboseală, nici receală, nici diugust față de luptători și de poziții, cari sunt fiecare preot și fiecare credincios, fiecare parohie, fiecare familie și fiecare casă aparținătoare bisericii noastre? ...Ostașii din tranșeele cercetate cu dragoste de domnitori fac minuni. Să ne rugăm, ca drumul ce-l va face, oricât de brușos, ori spinos ar fi, să fie drum triumfal.

Să rugăm pe bunul Dumnezeu, ca să-i ajute, să poată număra și privi în anturajul său bărbați: ori curați ca sf. Ioan care s'a culcat pe pieptul lui Isus, ori pocăiți ca sf. Petru și Pavel, bărbați, cari să nu știe nici de frica de oameni și nici de târgueli, când e vorba de împlinirea voii lui Dumnezeu, cari, încunjurând lingușirile stupide ori aroganța grotească, să-i descopere, între marginile bunei cuviințe și cu toată sinceritatea, orice defect și orice sistem corect în conducere, bărbați, cari nu lenevesc, bocindu-se, ci muncesc, tăcând. În luptă, fără cooperatori bravi, nici un geniu nu poate fi mare... Bărbații legendari s'au strecurat incognito printre popor, orientându-se din cele auzite despre ei și cunoscând dorințele, aspirațiile și durerile poporului din proprie intuițiune.

Să rugăm pe iubitorul de oameni Dumnezeu, să-i ajute, ca să susțină și alimenteze totdeauna legătură strânsă cu toți arhieriei noștri și să vadă, că planurile mari, ce le vor concepe și țese împreună, se realizează prin preoții și fiii credincioși din mitropolie, a căror dragoste împrumutată se întărește numai sub conducerea părintească a episcopilor și cu autoritatea susținută de jertfele aceloră... Cu armate nedisciplinate și nemulțămite nu se câștigă învingeri.

Să rugăm pe Dumnezeu, ca noul episcop nicicând să nu rămână indiferent nici în fața vrednicilor și nici a scăderilor subalternilor săi și să poată zice totdeauna, că în aplicarea remunerațiilor și a pedepselor n'a luat în considerare nici sânge, nici prietinie, nici avere, nici poziție, ci numai măsura împlinirii voiei lui Dumnezeu din partea respectivilor... Remunerarea unui nevrednic, ori mai puțin vrednic, se remarcă în chip demoralizător tot așa cași pedepsirea unui inocent.

Să rugăm pe bunul Dumnezeu, care vede toate și pentru iubirea căruia ar trebui să muncim în tăcere și nevăzuți, să-i ajute, ca în persoană și fără sgomot, să-și poată controla cât mai des preoții și credincioșii, fiind controlul necesar pentru îndreptarea celor răi și mângăitor pentru cei buni. Iar când va fi împiedecat, în împlinirea acestei nobile misiuni, să-i ajute Domnul, să-și cerceteze fiii prin alții și prin cărți episcopoați.

De atâteaori se întâmplă în lume, că averea caută distincțiuni și poziții înalte sociale, iar pozițiile înalte sociale caută avere, din care cauză să rugăm pe marele Dumnezeu, ca sufletul noului episcop să rămână imun și de această otravă.

Se zice cu tot dreptul, că nu se poate încărcă atâta pe umeri, cât să nu poată suportă inima, care iubește, pentru ce să rugăm pe Dătătorul de viață, să sprijinească pe conducătorul și îndrumătorul de mâine al Gherlei, ca să poată purta cu iubire de părinte toate crucile, ce-i vor apăsa umerii în viață.

Să rugăm pe Ziditorul a toate, să-i ajute, ca pe temeliiile aruncate de antecesorul său mare să poată continua adaugând creațiunile, deosebit să poată vedea sufletele credincioșilor curate și infrumșetate, fiind fiecare suflet mai prețios decât toate pietrele și zidirile din lume.

Să rugăm pe Păstorul cel bun, să nu se depărteze nicicând cu darul său dela păstorul eparhiei gherlane.

De ne vom ruga bine, Părintele ceresc ne va ascultă și ne va mângâia, dându-ne un arhieru, care vrea și poate „pătimii împreună cu neputințele noastre“ și care zilnic va aduce pentru oameni „daruri și jertfe pentru păcate“, pentru ca să „ne apropiem cu nădăjduire la scaunul darului lui (Hristos), ca să luăm milă și să aflăm dar spre ajutor la vreme de treabă“.

Maica sfântă să ocrotească pe noul mire al Gherlei și să te aibă și pe tine în pază.

Devotatul prieten

SENIOR.

Insemnări.

Chestiunea orfelinatului nostru și refugierea Blajului. De astă toamnă, de când Blajul cu toate ale sale a trebuit să ia drumul Orăzii, pe cât știm un singur cuvânt nu s'a spus în publicitate mai largă asupra orfelinatului nostru central dela Blaj. Singur circularul arhidiecezan din 3 Aprilie c. face în această privință o mică excepție, dar el e cunoscut numai preoșimii din arhidieceză. În acesta se arată durerea Ordinariatului de Blaj, că în urma împrejurărilor excepționale nu și-a putut împlini dorința de-a deschide orfelinatul în toamna anului trecut, indicându-se numele celor 44 de orfani din arhidieceză, cărora pentru anul școlar 1916—17 li-s'a votat din fondul orfelinatului câte 100 cor. Diecezele sufragane de asemenea au împărțit de acest ajutor pe mai mulți orfani de pe teritoriile lor, în proporția contribuțiilor făcute (Oradea-

mare a ajutat 10 orfani, Gherla 12, iar Lugojul 3). Cu totul au fost ajutați 69 de orfani.

Pentru idea orfelinatlui s'a lucrat totuș și în decursul acestui an. În repețite rânduri s'a insistat pe lângă guvern, ca să aproabe statutele înaintate încă din vara anului trecut și ni-se spune că, deși aprobarea încă nu s'a dat — probabil pentru organizarea regnicolară, ce se plănuiește în această materie! —, ea nu mai poate întârziă multă vreme. S'a purtat apoi bună grijă — cum s'a putut mai bine — de lîngă și de alte oferte ale credincioșilor depozitate aici în Blaj.

Din cauza împrejurărilor excepționale, *socoșile* ofertelor în bani și hârtii de valoare s'au purtat în mai multe locuri, așa că o socoată comună, definitivă și autentică, despre ofertele și colectele întrate — nu avem până acum. Pentru a putea da totuș ceva orientare, privitor la starea fondului, scriitorul acestor șire a umblat anume după datele din chestie. Ele ne prezintă următorul tablou.

În 31 Dec. 1916 starea fondului orfelinatlui nostru a fost de 571,847·91 cor. Din acestea 538,120·50 cor. sunt administrate în Blaj (administrația centrală capitulară), formând: colectele întrate direct aici, apoi cele ale arhidiecezei, ale diecezei gherlane și o parte din acele ale diecezei orădane. La Lugoj (banca „Poporul“) se administrează 24,548 cor., iar la Oradea-mare (banca „Bihoreana“) mai erau 9,179·41 cor. Pe temeiul acelorăși date putem fixa *aproximativ* și rezultatul ofertelor și colectelor din singuraticile dieceze. În acest cadru *Lugojul* rămâne tot cu suma de 24,548 cor.; *Oradea-mare* are cam 77,000 cor., eparhia *gherlandă* peste 86,000 cor. plus interesele de circa un jumătate an ale acestora, iar restul de circa 385,000 privesc *arhidieceza Blajului*. Dacă la suma finală a acestora, mai adaugăm ofertele încă neplătite ale băncilor și a unor particulari, oferte pe cari le credem sigure, putem spune că fondul este de a-se cifră cu peste 600,000 cor. —

De acum Blajul este de nou acasă. Se cade deci, ca chestiunea orfelinatlui nostru să fie pusă de nou la ordinea zilei, pentru ca ceace anul trecut nu s'a putut face din cauze neatârănătoare de noi, să nu rămână neisprăvit anul acesta din vina noastră.

Dr. Alexandru Rusu.

CRONICĂ.

Iarăși noasă? După mai bine de 10 luni de exiliu, pâr. mitropolit cu sftcnicii săi s'au reîntors în 17 Iulie c. la reședința lor din Blaj. Cele două consistoare din Oradea-mare și Blaj, a căror funcționare deschilinită a avut ca urmare firească o seamă de neajunsuri, sunt acum iarăș împreună, pentru ca cu puteri unite să caute a promovă pe toate căile binele și înaintarea sfintei noastre biserici.

Stăpâniți de cele mai alese sentimente pentru bucuria revederii, dorim din tot sufletul, ca zilele grele prin cari a trecut Sionul nostru în cursul ultimelor 10 luni, să fie o bună școală pentru direcția în care consistorul nostru, în frunte cu pâr. mitropolit Victor, se vor nizu să îndrume viața bisericii noastre. Luptele ce ne așteaptă în viitor promit a fi tot mai grele, cerând ca rândurile noastre să fie tot mai bine închiegate.

Pentru aceasta am așteptat cu toții reîntoarcerea cât mai curând a celor dela Orade, și pentru aceasta ne bucurăm atât de mult, oă suntem acum de nou împreună. (Redacția.)

*

Două ordinațiuni ministeriale. Amândouă ale conțelui Apponyi, marele „prietin“ al neamului nostru și „aprigul șampion“ al democratizării radicale a patriei noastre! Prin cea dintâiu se interzice, până la alt ordin ministerial, deschiderea preparandiilor noastre de ambele confesiuni, iar prin a doua se anunță statificarea școlilor noastre populare dela graniță.

Ordinațiunile acestea, motivate cât se poate mai rău cu actele de nepatriotism, ori chiar de tradare, ale unor dascăli de-ai noștri, au provocat în cercurile noastre bisericesti o adevărată revoltă. Adevărat, că guvernul Tisza făgădui se cu pumnii încheștați o reglementare draconică a institutelor noastre, cari dau neamului românesc din aceste hotare politice pe preoții și dascălii poporului, dar la o trecere în faptă a amenințărilor nime nu s'a gândit pe urma căderii acelu guvern. Noul guvern a venit cu scopul mărturisit de-a introduce cele mai largi reforme democratice, prin cari să se poată ajunge în sfârșit la cimentarea unor raporturi de bună înțelegere între fiii de limbă și de lege deosebită ai patriei. Și dacă totuș pășește cu atâta îndrăsneală pe urmele foarte puțin democratice și cu totul ne-

potrivite de a creă stări mai europene în raportul dintre singuraticile popoare ale țării, înscamnă că guvernul actual nu vrea ori nu poate să înfăptuiască noul program, singura lui rațiune de a fi.

Ne văd această revistă cațiune politică, ne reținem dela aprecierea mai în merit a acestor ordinațiuni, ținem însă să spunem, că școlile noastre nu poartă nici cea mai mică vină pentru aparițiile dureroase invocate din partea ministrului ca motive ale dispozițiilor sale. Conferența episcopescă ce se va întruni nu peste mult aici în Blaj, va ști da cu siguranță conțelui Apponyi răspunsul demn pe care-l merită. (ar.)

*

O nouă instituție culturală în Lugoj. În mijlocul pustiului morții, ce se tot întinde, ne pare bine și ne întărim sufleteste, văzând, cum se ridică câte o oază, chemată să producă vieată. Ne bucurăm, văzând, cum se ridică ici-colo câte un bărbat, care cu graiul, ori cu fapta varsă nădejdi de mai bine în sufletele timide, care urzește și țese pentru ziua de mâne, vădând convingerea, că Dumnezeu o dă aceluia care se luptă cu credință pentru ea.

O astfel de faptă frumos grăitoare e și *»Librăria diecezană gr.-cat.«* din Lugoj, care se înșirue modest lângă celelalte așezăminte culturale, ce au răsărit una după alta în Vitileemul bisericii noastre: seminariul teologic, internatul de băieți, institutul pedagogic de fete cu internat și școala de meserie cu internat.

Dorim, ca noua instituție culturală a Lugojului să ducă multe binecuvântări în casele poporului nostru și să le lumineze cu lumina nesupărătoare a adevăratului creștinism. (șr.)

*

Rânduliala pe scurt a sf. ungeri. La stăruințele episcopatului nostru, Papa a ratificat încă din 16 Oct. 1916 o formulă, neasemănat mai scurtă decât cea în vigoare, pentru administrarea din partea unui singur preot a tainei sf. ungeri. Noua formulă a sosit la Ordinariatul nostru mitropolitan încă în Noemvrie anului trecut și cu toate acestea abia acum ni-se spune ceva în publicitate prin nr.10 a. al „*Foii oficioase*“ din Lugoj. Durere, formula nu s'a publicat însă nici până acum, deși nu știm să mai fie vre-o piedecă în calea publicării.

Uşurarea administrării sf. maslu a fost în biserica noastră o necesitate de mult simţită, pe cum simţită este şi introducerea altor multor reforme, chiar pe terenul cultului nostru public. De aceea când încreştăm cu bucurie ivirea acestei prime rândunele, ne mângâiem cu speranţa, că nu peste mult va fi şi la noi deplină primăvară. (ar.)

*

Pentru uniformizarea stolarelor preoţeşti s'a pornit în sfârşit şi în cercurile preoţiei noastre o mişcare. Chestiunea stolarelor noastre are două feţe. Una că sunt fixate foarte demult şi astfel nu mai corespund de loc stărilor de astăzi, iar a doua, că de o uniformitate a lor pe cuprinsul câte unui protopopiat, ori chiar eparhii, nici vorbă nu poate să fie. Şi una şi alta sunt lucruri, cari cer să fie schimbate pentru a se elimina din organismul bisericii noastre o seamă de neajunsuri în strânsă legătură cu acestea.

Discutată de mult, chestiunea pare a fi intrat de acum şi la noi pe calca realizării. Mişcarea s'a pornit de jos, dela ceice au tot interesul să lucre pentru reuşita ei, aşă că avem cele mai bune nădejdi, că lucrul se va face. A pornit-o păr. protopop Ioan *Simu* (Sebeşul-săsesc), care a deschis între preoţii tractului său un fel de anchetă în această materie. Datele ce se vor aduna vor fi studiate şi supuse unei discuţii în proximal sinod protopopesc, hotărârile căruia vor fi apoi supuse unei aprobări a forurilor diecezane competente, invitându-se în aceeaş vreme şi celelalte tracte protopopeşti să purcedă la fel.

Când salutăm cu bucurie aceasta mişcare. între altele şi pentru motivul că ne indică o cale norocoasă şi destul de sigură pentru a provoca de jos o seamă de îmbunătăţiri cari altfel poate nu s'ar face decât foarte târziu ori poate nicicând, ne exprimăm dorinţa ca Veneratul Ordinariat diecezan în legătură cu hotărârile viitoare ale tractului Sebeşului, ori chiar prevenindu-le pe acestea, să recerce eficios toate tractele pentru a se face anchete în această materie, ca astfel chestiunea să poată fi tranşată deodată şi uniform pentru întreagă dieceza. (ar.)

*

Republica Columbia pentru dogmatizarea înălţării la ceriu a Precurarei Fecloare. Deşi în plin războiu, America de sud are vreme şi pentru chestiuni de ordin religios. Guvernul republicei Columbia a recercat pe

episcopii proprii ca în conțelegere cu ceilalți episcopi din America, să întrevină la Roma, ca tradiția veche a creștinismului despre înălțarea la ceriu a Preacuratei Fecioare să fie declarată de dogmă. Scrisoarea guvernului e iscălită de toți ministrii, de prezidenții senatului și a camerei și de cei mai înalți funcționari ai republicei.

Fericită țară, în care cărmuitorii lumești, au atâta simț pentru chestiunile interne ale religiei lor! (r.)

*

Lectură pentru ostași. Chestiunea lecturii potrivite pentru ostașii din tranșee și spitale este una din problemele cele mai însemnate ale pastorației militare. Urmările unei bune îngrijiri a ei se vor resimți multă vreme și după încheierea păcii dorite. De aceea salutăm cu bucurie *circularul arhidiecezan* din 12 Iunie 1917, care recomandă clerului urmarea ideii sulate mai întâiu în coloanele acestei reviste, de-a se organiza prevederea soldaților cu lectură: după parohii. În aceeaș vreme circularul publică și un catalog de cărți și broșuri (peste 150) potrivite spre acest scop.

Suntem și acum de credința, că în forma indicată se pot ajuta soldații noștri mai ușor și mai sigur și de aceea îndemnăm preoțimea noastră cu toată puterea, să nu pregete a cercă cu posibilă grabă înfăptuirea acestei idei, sprijinite de acum cu autoritate arhierescă. (r.)

Cărți și reviste.

Ioan Georgescu: Dovezi nouă pentru adevăruri vechi. („Biblioteca Semănătorul“ nr. 17). Editura librăriei diecezane Arad, 1916, prețul 40 fil.

Iată o cărtică bună, pe care poți să o dai în mâna tinerimii adulte. Ești deplin încredințat că din gândurile ce le-a semănat autorul cu mână largă va avea mângâierea să secere în sufletele cetitorilor, *bine dispuși*, dorințe nobile, din cari vor răsări mai apoi fapte mărețe, înclinări, datini, caractere viguroase, putându-se călăuzi în spre mai bine în echipul acestor soartea sufletelor primitoare de adevăr.

Ce-i mai nobil decât meșteșugul, de-a te desăvârși pe tine însuși, de a-ți oțeli caracterul, de-a te înfrână, de-a delătura toate piedecile serioase ce stau în calea acestui ideal al idealurilor? Zic ideal al idealurilor, pentru că stăpânirea de sine te

face cu adevărat om, stăpân peste puterile tale trupești și sufletești, peste instinctele tale oarbe; ea te face independent în fața lumii și amăgirilor ei, și supus numai lui Dumnezeu și conștiinții tale; ea îți pune așadar pe cap cununa splendidă a libertății: și ce-i mai scump decât libertatea? Și acest meșteșug de-a deveni om, în înțelesul strâns al cuvântului, stăpân acasă la tine, stăpân în casa trupului și sufletului tău, stăpân peste patimile mâinii, lenei, poftelor necurate, îl învață omul în cărticica profesorului dela Beiuș, Georgescu, care prin răspândirea alor astfel de cărticele promovează educația sufletească a tineretului școlar mai adult, secerând aprobarea tuturor oamenilor de bine.

Intr'o broșură viitoare așteptăm ca harnicul profesor să indice ca mijloc contra poftelor necurate, cărora succumbă atâți tineri, și mijloacele supranaturale ale harului, spovedania și cuminecarea, fără de cari izbânda e așa de problematică, sprijinindu-și firește afirmațiile și pe enunțările oamenilor învățați ai lumii, ai oamenilor de știință laici, cari apar tocmai de aceea în fața obștei cetitorilor mai nepreocupați decât noi preoții. Metodul de care s'a folosit așadar până acum, îl poate folosi cu succes și în viitor. Numărul învățaților cari sprijină adevărurile credinții este doar legion.

Am accentuat anume, că broșura poate fi de folos tinerimii adulte, pentru că chestiile sexuale trebuie tratate cu toată rezerva și modestia, și trebuie luate toate măsurile de precauțiune de-a nu fi piatră de sminteală sufletelor nevinovate. Prin asta ne separăm așadar de aderenții așa numitei școli laice, care dorește o educație sexuală pe o scară cât mai întinsă. (an.)

*

Prin articolele sale despre „reforma consistoarelor“ din nr. 35—6 „Unirea“ cere ca sfatul arhierilor noștri să aibă în viitor în toate eparhiile aceeași influință asupra mersului afacerilor diecezane, pe care îl are consistorul arhidiecezan, unde afacerile se aranjează într'o formă neasămănat mai constituțională ca airea, fără ca prin aceasta să se știrbească dreptul suveran de singur stăpân al arhierului. În locul al doilea cere, ca membrii consistoarelor să fie aleși cu cea mai mare grijă, făcându-se acolo locul convenit și clerului din afară pe cum și reprezentanților instituțiilor noastre mai însemnate.

Scrișul acesta a aflat ecou în articolul „unui preot dela sate“ din nr. 38, în care discuția ținută în termeni destul de obiectivi, deși nu într'u toate corecți din punct de vedere bisericesc, a articolelor pomenite, a fost abandonată, înlocuindu-se cu un ton neasămănat mai violent și cu personalități binisor transparente. Acest ecou admis de redacție fără nici o adnotare a provocat în cercurile noastre bisericești supărări

îndreptățite și cari erau potrivite să amenințe în germine întreaga noastră mișcare loială și corectă, pornită pentru a provoca în cadrele strict constituționale ale bisericii, reformele cerute de spiritul vremii. Supărările acestea, aduse la cunoștința „Unirii” au îndemnat redacția să vină în nr. 42 cu „o lămurire” în care declară că „nu se identifică” cu autorul articolului-ecou și desaproabă direct o seamă de propoziții formulate puțin norocos, cum și tot ce putea da motiv la supărări. Retractarea aceasta neobișnuită și destul de curioasă a redacției a mai potolit valurile nemulțumirii, fără ca însă urmele ei să se fi delăturat cu totul.

Din parte-ne regretăm din inimă, că scrisul cam nesocotit al »Unirii«, pe care o dorim alături de noi în opera de regenerare a bisericii noastre, a putut să tulbure și numai pe un moment în cercurile noastre conducătoare convingerea, că întreagă mișcarea noastră nu urmărește scopuri anarhice, ci singur și numai binele și progresul sfintei noastre biserici. O continuare a scrisului ei în cadrele începute ar putea ușor compromite întreagă mișcarea, și de aceea o rugăm și noi să ceară în viitor mai bine articolele „unui preot de pe sate”.

(Dr. Alexandru Rusu.)

*

Incepând cu Ianuarie al acestui an, revista lunară pentru popor »Calea Vieții« din Vulcanul păr. Dr. N. Brinzău a început să apară în format de ziar, odată la săptămână. Articolul-program din Nr. 3 (Ce voim?) ne lămurește pe larg asupra intențiilor curate ale redactorului care vrea să pună în mâna poporului un organ, „din fiecare șir al căruia trebuie să răsunie credința și duhul creștinesc”. Scrisă la început și acum pentru credincioșii ambelor noastre biserici, dela o vreme, pe urma unor discuții nu tocmai edificatoare cu „Biserica și Școala” din Arad, gazeta mutată acum la Comloșul-mare a luat în programul său punctul de a arăta în materie de credință o singură cale a vieții, calea mântuirii pe care umblă biserica adevărată alui Hristos.

Cititorii noștri își vor aduce poate aminte, că pentru acest punct de vedere al nostru am avut o seamă de neplăceri cu revista dela Vulcan, care discută prin „Cuvântul Adevărului”, și de aceea ne bucurăm, că în sfârșit păr. Dr. Brinzău a ajuns în această materie atât de gingașe la convingerea noastră. Adevărat, că lucrul nu a mers tocmai neted, dar se vede că este adevărată vorba veche: per aspera ad astra.

De acum „Calea Vieții”, unica noastră gazetă pentru popor, poate fi sprijinită fără nici un scrupul. Și pe cât știm preoțimea noastră o și face. (ar.)

Cărți intrate la redacție.

Călăuza creștinului pe calea mântuirii. Rugăciuni, meditații și învățături trebuincioase fiecărui catolic. Culese și traduse de Iosif M. Malinovski Ord. Min. Conv. (Ed. III.) Iași. 1916. Prețul legat 3 lei.

Dr. Nicolae Brînzău, Domnului să ne rugăm. Cărtică de rugăciuni, pentru mari și mici. (Ed. II. amplificată). Vulcan, 1916. Prețul 76 fil.

Alexandru Ciura, Primăvara. Roman (Biblioteca „Carte pentru toți“ nr. 5). Budapesta 1917. Prețul 40 fil.

Vasile Stefanica, Anuarul gimnaziului sup. gr.-cat. și al școlii populare elem. gr.-cat. din Beiuș pe anul școlar 1916—17. Gherla, 1917.

TELEFON.

Manuscrisele nu se înapoiază.

»Calea Vieții«. *Comloșul mare*. Suntem foarte curioși să știm, de unde a pătruns la Comloșul Dvoastră vestea, că în cauza autonomiei catolice s'ar fi delăturat pentru biserica noastră orice primejdie. Pe la noi sunt vești tocmai contrare și credem a nu greși, dacă în lumina acestora desmințim cu toată hotărârea informația Dvoastră pe cât de senzatională pe atât de fantastică. În chestiunile mari și vitale ale bisericii e bine să fim cu cea mai mare precauțiune, fiindcă iluziile se spulberă ușor și se răsbună amarnic.

Dr. R. Sibiu. Că »Telegraful Român« a încrestat ordinațiunea ministerială în cauza preparanților române așa târziu și numai la »noutăți« ne-a mirat și pe noi și găsim că observațiile »Drapelului« (nr. 83), care numește această atitudine »caracteristică pentru nec-șagunismul erupt în biserica gr.-or. română«, sunt foarte la loc. Atacurile vehemente și cari țintesc nimicirea întregii noastre vieți culturale se pot respinge numai cu trezvie energetică și neînfricată. Altfel ne-am prăpădit cu zile.

B. Mélykastély. După 10 Martie 1916 au apărut în acel an nrii 6—12, iar în anul curent (menit să întregască nrii lipsă din anul trecut) nrii 13—15. La dorință putem să vi-i trimitem pe toți. Prețul unui număr 50 fil.

M. Oena Dejului. Nrii ce-i vom da anul acesta (13—20 An. VI) întregesc ce-i 12 nri din anul trecut. Ați achitat prin urmare până în 31 Decembrie 1917.

C. Feldpost 339. Vă rugăm să ne scrieți unde ați păstorit înainte de-a intra sub drapel.

T. Turvökonya. Mai pe urmă ați plătit în 15 Aprilie 1915. Ne datoriți deci pe un an întreg.

P. Fertőrákos. Da, ați achitat și pe anul acesta.

M. Panticu. Vi-s'au trimis și nrii 1—12 1916.

A. Veștem. Așteptăm.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.

Proprietar-editor: Membrii redacției.